

સ્વકેન્દ્રીથી સમકેન્દ્રી
વિશ્વ તરફની ઉડાન

 પંપ્પ[®]

અંક ૫૯ | ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૨

હજારો વાતમાંથી વાત એક જ યાદ રાખી લે:
કે એકએક બચ્યો દેશના ગુલશનનો માળી છે.

- વેણીભાઈ પુરોહિત

❖ અમારો સંપર્ક અહીં કરો...

WhatsApp

<https://wa.me/916355953355>

Telegram

<https://telegram.me/pankhemagazine>

Gmail

pankhemagazine@gmail.com

❖ અમને Follow અહીં કરો...

Facebook

<https://m.facebook.com/pankhemagazine>

Instagram

<https://www.instagram.com/pankhemagazine/>

Telegram Channel

<https://t.me/pankhemagazineofficial>

Twitter

<https://twitter.com/pankhemagazine>

YouTube

<https://m.youtube.com/channel/UCakmCpwf4oF2ZICI-YPIVDg>

❖ અમારા વિશે સંપૂર્ણ માહિતી અને જૂના અંકો...

Website

<https://pankhemagazine.com/>





પંખ e-magazine

સ્વકેન્દ્રીથી સમકેન્દ્રી વિશ્વ તરફની ઉડાન

- 'પંખ'ના પ્લેટફોર્મ પરથી ઓનલાઈન કે ઓફલાઈન પ્રકાશિત થતા કોઈપણ લખાણના વિચારો સર્જકના પોતાના છે. એ વિચાર સાથે ટીમ પંખના સભ્યો સહમત છે જ, એવું માની લેવું નહિ. આથી લખાણને લીધે કોઈ પણ વિવાદ ઉભો થાય તો એની જવાબદારી સંપૂર્ણપણે સર્જકની પોતાની રહેશે. 'પંખ' આમાં દરમિયાનગીરી કરવા બાધ્ય નથી.
- 'પંખ'ના પ્લેટફોર્મ પરથી ઓનલાઈન કે ઓફલાઈન કોઈ પણ પ્રકારે પ્રકાશિત સામગ્રીમાં મોટેભાગે સર્જકની પરવાનગીથી જ કૃતિ મુકવામાં આવે છે. ક્યારેક કોઈ સર્જકની પરવાનગી લીધા વગર એમની કોઈ કૃતિ કોઈપણ સ્વરૂપે મુકવામાં આવે તો એમાં અમારો એક જ શુભ આશય છે કે સર્જકના લખાણને બિરદાવવું અને ગુજરાતી ભાષા વાંચી શકતા મહત્તમ લોકો સુધી સર્જકોની કૃતિ પહોંચાડવી અને વધુને વધુ લોકોને ગુજરાતી ભાષામાં રસ લેતા કરવા.
- અમારું સ્પષ્ટપણે માનવું છે કે, કૃતિ લખાય જાય એ પછી લોકોની બની જાય છે. પણ એ સર્જવા માટે સર્જકે કરેલા શ્રમને યોગ્ય શ્રેય મળે, એ માટે કૃતિની સાથે એના સાચા સર્જકનું નામ જોડાય, એ અમારો મહત્તમ પ્રયાસ રહેશે.
- અત્રે, 'પંખ' કોઈ રાજકીય, સામાજિક કે ધાર્મિક વિચારધારા પ્રત્યે પક્ષપાત કરતું નથી. તદ્દુપરાંત, 'પંખ' બિનવ્યવસાયિક ધોરણે કામ કરે છે અને અમારા માટે આ આર્થિક ઉપાર્જનનું સાધન નથી.
- 'પંખ' સંપૂર્ણપણે સાહિત્યિક હોવાનો દાવો કરતું નથી. આથી લાક્ષણિક ગુજરાતી સાહિત્યના બધા જ નિયમો પળાય, એ જરૂરી નથી. 'પંખ' ગુજરાતી મેગેઝીન છે, ગુજરાતી ભાષાનું મેગેઝીન નથી.



યાજ્ઞિક વધાસિયા

યુદ્ધ પોતે જ એક સમસ્યા છે,

એ સમસ્યાનો હલ ક્યાંથી દેશે?

- સાહિર લુધિયાનવી

હું આ લખું છું, ત્યારે રશિયાએ યુક્રેન વિરુદ્ધ યુદ્ધની ઘોષણા કરી દીધી છે. થોડાક ખનીજ સંસાધનોની લાલચે આખો મુદ્દો 'ઇગો' પર આવી અટકી ગયો અને વાત છેક યુદ્ધ સુધી પહોંચી ગઈ. End of the day, બધા દેશોને પોતપોતાની સીમાઓ મળી છે, અને એ સાથે જ પોતપોતાની પ્રજા અને એમની તાકાત અને સમસ્યાઓ પણ મળી છે. પણ આ શાસકોને એ સંભાળવા કરતા, બીજા દેશો પર કબ્જો કરી પોતાનો વિસ્તાર વધારી રોક જમાવવો હોય છે. એમ કરવા જતાં જો પોતાના દેશની પ્રજાને પણ નુકસાન થતું હોય તો એ પણ એમને પરવડે છે. દર વર્ષે બધા દેશની આવકનો મોટાભાગનો હિસ્સો પ્રજાની સુખાકારી માટે કે એમની પાયાની જરૂરિયાતો પૂરી કરવામાંથી કાપીને દેશના સંરક્ષણના મસમોટા ખર્ચા કરવામાં આવવો પડે છે. કેમ કે, દેશની સીમાઓ પર હંમેશા તંગદિલીનો જ માહોલ હોય છે.

યુદ્ધને હંમેશાથી શૂરવીરતાનું પ્રતીક

સંપાદકની કલમે

યુદ્ધ અને શાંતિ



ગણવામાં આવ્યું છે, એને હું આ બ્રહ્માંડની સૌથી મોટી ભૂલ માનું છું. યુદ્ધ શૂરવીરતાનું નહીં, અશાંતિનું પ્રતીક છે. યુદ્ધના કારણે કોઈપણ હોય શકે, પરિણામ હંમેશા ભયાવહ જ હોય છે. ઇતિહાસના પન્ના ઉથલાવીને જોશો તો સમજાશે કે, પોતાના યુદ્ધના નિર્ણયને શાસકોએ ક્યારેક 'શાંતિ સ્થાપવા માટે યુદ્ધ જરૂરી હતું' -એવા સ્ટેટમેન્ટ સાથે જસ્ટિફાય કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે

પણ શું યુદ્ધ પછી શાંતિ સ્થપાઈ હોય છે ખરી?! શાંતિ ફક્ત પ્રદેશમાં ઉડતી નજર સાથે મપાઈ જતો પેરામીટર છે?.

એમ તો રાક્ષસો અને જંગલી આદમખોરોથી ડરીને પણ શેરીમાં સન્નાટો છવાઈ જતો હોય, પણ નાગરિકોના ઘરમાં શાંતિ હોય કે ડરનો માહોલ? જેમના હૃદય સતત અંજપાથી ઘેરાઈ ગયેલા હોય, એમની

મનોસ્થિતિ 'શાંતિ' શીર્ષક નીચે વર્ણવી

(1) - ફેબ્રુઆરી-૨૦૨૨ | www.pankhmagazine.com

શકાય? યુદ્ધના પરિણામો એમાં ભાગ ન લેનારાઓને પણ પેઢીઓ સુધી ભોગવવા પડતા હોય છે. લગભગ પંચોતેર વર્ષ પહેલા જાપાન પર થયેલા અણુબોમ્બના ઉપયોગે જાપાનને આજે પણ હયમયાવી રાખ્યું છે. આજના ટેકનોલોજીના યુગમાં તો યુદ્ધ એટલું હાઈ-ટેક થશે કે આ વિશ્વ એનાથી થયેલા નુકસાનની ભરપાઈ ક્યારેય કરી શકશે નહીં!

શાસકોને હંમેશા પીઠબળ પણ મળે છે, અને એમની આગળ ઢાલ બનીને ઉભેલા સૈનિકો પણ હોય છે. શાસકોને હંમેશા સંરક્ષણમાં રખાય છે. કેમ કે, શાસક કબ્જામાં આવ્યો એટલે એ પ્રદેશ કબ્જામાં આવ્યો. શાસકો પોતાના સૈન્યને સેનાપતિઓ સાથે યુદ્ધમાં લડવા મોકલે છે. સૈન્યના સંરક્ષણ નીચે શાસકો યુદ્ધભૂમિમાં જાય પણ છે. આપણા દેશના જ કોઈપણ કિલ્લાઓ કે મહેલોને ગાઈડ સાથે રાખીને જોઈ લ્યો. અણીના સમયે ભાગવા માટે શાસકો માટે હંમેશા ગુપ્ત-માર્ગની રચના કરવામાં આવી હોય છે. શાસકો છેલ્લે થોડું ઘણું બચેલું સોનુ-ઝવેરાત પણ લઈ જતા હશે અને પોતાની પત્ની/ઓ અને બાળકોને પણ. તેઓ શું લઈ જાય છે, એ ક્યારેય ઇતિહાસમાં મહત્વનું હતું જ નહીં. મહત્વનું એ હતું કે તેઓ શું પાછળ મૂકીને જાય છે? તેઓ પાછળ મૂકીને જાય છે: "આક્રમણ કરનારના ચારિત્ર્ય પ્રમાણે અને સ્વભાવ પ્રમાણે પોતાના મરેલા/ઘવાયેલા/બચેલા સૈનિકો/પ્રજાનું લટકતું ભવિષ્ય." યુદ્ધની પહેલ કરનાર

શાસકો પણ પોતાના દેશમાં ઘણું પાછળ મૂકીને આવ્યા હોય છે: "એના માટે જીવ આપનાર સૈનિકોના પરિવારને, એમના નીંદવાય ગયેલા સીધા-સાદા સપનાઓને, એમના બાળકોના મનમાં એ યુદ્ધની જરૂરિયાત વિશેના પ્રશ્નોને."

'દેશભક્તિ'ના લેબલ નીચે દેશના સૈનિકો અને પ્રજા પાસે શાસકોના મનસૂબાઓ પૂર્ણ કરવાના પ્રયત્ન થતા રહ્યા છે. કાં તો એ શાસકોનો પોતાનો અહમ સંતોષવા માટે હોય છે, કાં તો બીજા કોઈ પ્રદેશની સુંદર સ્ત્રીને બળજબરીથી પોતાની કરી લેવા માટે, કાં તો વિસ્તાર વધારવા માટે. એમાં પ્રદેશની પ્રજાને કોઈ સીધો કે આડકતરો, ટૂંકા ગાળાનો કે લાંબા ગાળાનો ફાયદો હોતો નથી. ઇતિહાસ ઉઠાવીને જોશો તો માલૂમ પડશે કે શાસકોએ ક્યારેય પ્રજાની સુખાકારી માટે કોઈ નક્કર પગલાંઓ લીધા જ નથી. પ્રજાને શાસકો દ્વારા હંમેશા ગુમરાહ કરવામાં આવી છે, ને હજી પણ કરવામાં આવશે.

કદાચ આજના અને આવનારા બધા મહત્વાકાંક્ષી શાસકો સમ્રાટ અશોકના કલિંગના યુદ્ધ પછીના મનોભાવો સિકંદરના ખુલ્લા હાથ અને ખુલ્લી મુઠ્ઠીઓ યાદ કરવા જેટલા સમજદાર બને તોય, તેઓ અને આ વિશ્વની આવનારી અસંખ્ય પેઢીઓ નિરાંતે શ્વાસ લઈ શકે! યાણક્ય કહેતા કે, "જે એના ભૂતકાળમાંથી કશું શીખી નથી શકતા, એમનો (2) - ફેબ્રુઆરી-૨૦૨૨ | www.pankhmagazine.com

વર્તનમાનકાળ અને ભવિષ્યકાળ છિન્નભિન્ન થઈ જાય છે." એ જ થયું છે, બધા દેશો સાથે, બધી પ્રજાઓ સાથે...

શાંતિ યુદ્ધથી ફક્ત ચડિયાતી જ નથી,
પરંતુ એ યુદ્ધથી ઘણી કઠિન પણ છે.

- જ્યોર્જ બર્નાડ શૉ

'પંખ'નો આ અંક એના કવરપેજમાં રહેલા બાળકોને યુદ્ધ શું છે, એ ખબર હશે? આપણને આપણી આવનારી પેઢીઓ કરતા વહેલો જન્મ એટલે આપવામાં આવ્યો હોય છે કે આપણે આવનારી પેઢીઓ માટે આ વિશ્વને રહેવા માટે વધુ સારી જગ્યા બનાવી શકીએ. પણ આપણે કુમળા છોડવાઓને પણ ખાતર-પાણીને બદલે ઝેર પાછ-પાછને એમને એવા બનાવી દઈએ છીએ કે તેઓ આપણા કરતા પણ બદતર થઈને અન્યો વિશે, અન્ય દેશ વિશે કે એમના જન્મ પાછળના અંતિમ હેતુ માટે ઘણી ધારણાઓ અને નકારાત્મક ભાવનાઓ સાથે લઈને જીવવા લાગે છે.

માનવ અવતાર આપીને આપણી પાસે એક જ અપેક્ષા ઈશ્વર રાખતા હશે કે આપણે સૌ માનવ બનીએ. પણ આપણે એક એ અપેક્ષામાં પણ ખરા ન ઉતરતા ઈશ્વરની વંઠેલી સંતાન બનીને જ રહી ગયા, એવું તમને નથી લાગતું?

આ અંકમાં 'પંખ'ના દર અંકની જેમ વિવિધ વાંચનસામગ્રીની સાથે વાચકોની

માનીતી 'Rewinding...' કોલમ, કે જેમાં અમે મોટેભાગે આપણે વર્ષો પહેલા શાળામાં ભણ્યાં હોય એવી એવરગ્રીન કૃતિઓ લઈને વાચકોને એમનું બાળપણ પાછું આપવાનો પ્રયત્ન કરીએ છીએ, એમાં આપણા રાષ્ટ્રીય શાયર શ્રી ઝવેરચંદ મેઘાણી દ્વારા સૌરાષ્ટ્રના ગામડે ગામડે ફરીને, લોકોને મળીને, એમની વાતો પરથી જે વાર્તાઓનું સર્જન કર્યું છે, એમાંની એક એટલે - 'બોળો'. આ વાર્તા મારે પાંચમા ધોરણમાં ગુજરાતીના અભ્યાસક્રમમાં આવતી. મને પાક્કું યાદ છે કે, એનો પાઠ ક્રમાંક '૧૨' હતો. મારા ગુજરાતીના શિક્ષક જ્યારે આ પાઠ ભણાવી રહ્યા હતા, ત્યારે 'બોળો'ની રેસિપી વિશેનો ફકરો આવ્યો, ત્યારે મને પણ એ પ્રકારની વાનગી ક્યારેય ખાધી ના હોવા છતાં, એ ખાવાનું એટલું મન થયું કે, મોઢામાં રીતસરનું પાણી આવવા લાગ્યું. આજે પણ ફરીવાર આ વાંચીને આવવા લાગ્યું. એટલી તાકાત છે, આપણી ભાષામાં, આપણી સંસ્કૃતિમાં. 'બોળો' એક સાદી દેશી વાનગી છે, પણ એની વાર્તા સાદી નથી. એ આપણી સંસ્કૃતિના એવા ઘણા લક્ષણોને આવરી લે છે, જેના લીધે આપણી સંસ્કૃતિ 'મહાન' કહેવાતી આવી છે. જરૂરથી વાંચજો આ વાર્તા.

'યુદ્ધ અને શાંતિ' આ વિષય પર આપના વિચારો અમને ચોક્કસ જણાવો. આપને આ અંક કેવો લાગ્યો, એ પણ અમને જણાવો.



ડૉ. રંજન જોષી



હોસ્પિટલના બાળકોના વિભાગમાંથી બહાર નીકળતા રમણીકે અત્યાર સુધી તેડેલા પોતાના ચાર વર્ષના દીકરાને સાયકલમાં દાંડા પર નંખાવેલી સ્પેશિયલ સીટ પર બેસાડ્યો. બંને બાપ-દીકરો ત્યાંથી સીધા તળાવની પાળે ગયા. શિયાળો બરાબર જામે ત્યારે અહીં વિદેશથી આવેલા પક્ષીઓ જોવાની ને એને દાણા નાખવાની દીકરા ચેતનને બહુ મજા આવતી. ગયા આખા વરસમાં કોરોનાને લીધે રમણીકનો ધૂધરાનો ધંધો અડધાથી પણ ઓછો થઈ ગયો હતો. પક્ષીઓને દાણા નાંખતો ચેતન વચ્ચે વચ્ચે પ્રશ્નો પૂછી પોતાની જિજ્ઞાસા સંતોષી લેતો ને રમણીક આવડે એવા જવાબો આપી દીકરાને

જસ્ટ બે મિનિટ

ઉડાન



એ સંતોષમાં રહેવા દેતો.

ચેતને પૂછ્યું, "પપ્પા, આ બચ્ચું પક્ષી કેમ ઉડતું નથી?"

"બેટા, એ નાનું છે ને!"

"એના પપ્પા એના પગ સરખાં કરાવે એટલે એય ઉડશે ને? ક્યારે ઉડશે એ?"

"આવતા વર્ષે..." રમણીકને પોતાનો જવાબ લૂલો લાગ્યો.

"હા, તો આવતા વર્ષે રડમી જાન્યુઆરીએ આપણે પાછાં આવશું ત્યારે હું ચાલતો હોઈશ ને એ ઉડતું હશે નહીં?"

રમણીક ચેતનના આ પ્રશ્નનો જવાબ આપવા રોજના કેટલા ધૂધરા વેચવા પડશે એ વિચારતો રહ્યો.



પ્રશાંત શુક્લ

Connecting... કવિતા

ગઝલ

જીર્ણતાનો એ સીધો પર્યાય છે,
મા વગરનું ઘર હવે સમજાય છે.

એક મૂંગી ચીસ પણ પડઘાય છે,
હાથ બે લાચાર જ્યાં લંબાય છે.

દર્દ ખાલી નામથી બદનામ બસ,
સાચી પીડા સુખ પછી વરતાય છે.

ટેવ પડતી જાય છે સૌને હવે,
કોઈ પણ, કારણ વગર રિસાય છે!

કોઈ ઈચ્છા કે ઉમળકા છે જ ક્યાં!
એક સરખા રંગ સૌ દેખાય છે.



બંસરી જોષી

દ્રશ્ય: ૪

....ત્યાં તો સામા અંજનાકાકી દેખાયા. અંજનાકાકી એટલે મમ્મીની સૌથી જૂની બેનપણી. મમ્મી રસોઈકામ કરવા જતા હતા ત્યાં બાજુના ઘરે અંજનાકાકી પણ કામ અર્થે આવતા. ત્યાંથી જ પાંગરેલી એમની મૈત્રી અંજનાકાકી અને મમ્મી માટે ઘણી ખાસ રહી હતી. અંજનાકાકીને મમ્મીની નાદુરસ્ત તબિયતના ખબર મળેલા એટલે એ વિશેષરૂપે મમ્મીને મળવા આવેલા. પણ આ બધી વાતો વચ્ચે કંઈક વિચિત્ર ઘટના બની રહી હતી, જે એ હતી કે મમ્મી અંજનાકાકી સામે નજર સુઝા નહોતા માંડતા. ઉલ્ટું એમનો રસ એમણે પહેરેલા ડ્રેસના દુપટ્ટાને સરખો કર્યા કરવામાં વધારે રહેલો જણાતો હતો. પવિત્રાને થયું કે હમણાં બે સહેલીઓ ભેટી પડશે પણ અંજનાકાકીએ ભેટવા માટે લંબાવેલા હાથ પ્રતિક્રિયા ન મળતાં છેવટે લંબાવેલા જ રહ્યા. અંજનાકાકીથી રહેવાયું નહીં અને એ

અંતરકેડી

મઝધારે (ભાગ-૨)



બોલી ઉઠ્યા, "તારું ધ્યાન ક્યાં છે અંજના? ક્યાં ખોવાયેલી છે? હું તારી અંજના તને મળવા આવી છું. જો તો ખરી જરા..."

એની આ વાત સાંભળીને પણ વિસ્મયા જાણે કોઈ પથ્થરની મૂરત હોય તેમ સ્થિરપણે ઉભી રહી હતી. પવિત્રાને લાગ્યું જાણે મમ્મી કોઈ ગડમથલમાં અટવાયેલી હતી. પણ પછી થોડું ગળું ખંખેરીને વિસ્મયા બોલી, "અંજના...? અંજના..? પણ કોણ અંજના?"

અને આ સાંભળતા જ પવિત્રા અને અંજનાકાકી બેઉની આંખ પહોળી થઈ ગઈ. અંજનાકાકીથી તો ડૂસકું ભરાઈ ગયું. પવિત્રા અચંબિત થઈને મમ્મીને જોઈ રહી અને ફરી આશ્ચર્ય માં સરી પડી.

"આજે મમ્મીને થયું છે શું? કેમ આ રીતે વર્તે છે?"

પણ પછી અંજનાકાકીને પોતાની બાજુમાં બોલાવી પવિત્રા એટલું જ કહી શકી કે, "મમ્મીની જરા વધુ જ તબિયત ઠીક નથી લાગતી. કદાચ તાવ મગજ પર ચડી ગયો હશે, એટલે આમ ઓળખાણ નથી થઈ રહી તમારી, અંજનાકાકી."

અંજનાકાકીએ જેમતેમ કરી પોતાનું મન મનાવ્યું ને 'જય શ્રી કૃષ્ણ' કહી ભારે હૃદયે ત્યાંથી રવાના થયા. પોતાની આટલી નિકટની મિત્રની આવી સ્થિતિ જોઈને એમને ઘણો અજંપો અનુભવાયો.

દ્રશ્ય:૫

કાકીને વળાવીને ત્યાર પછી મા-દીકરી કારમાં માર્કેટ જવા નીકળ્યા. પવિત્રાએ ડ્રાઈવ કરતા કરતા મ્યુઝિક પ્લેયર શરૂ કર્યું. સંગીત રેલાવા લાગ્યું. જેવું સંગીત શરૂ થયું વિસ્મયા જાણે એકદમ જ આનંદમાં આવી ગઈ. મ્યુઝિક પ્લેયરમાં ગીત ગુંજતું હતું.

"ચંદા હે તુ મેરા સૂરજ હે તુ,

ઓ મેરી આંખો કા તારા હે તુ."

સાથે-સાથે ગાતા વિસ્મયાની આંખો સજળ થઈ ગઈ. એની આંખોમાં જાણે વિશેષની યાદોનું પૂર વર્તાઈ રહ્યું હતું અને એ વિચારોમાં તરબોળ થઈ વિસ્મયા ધુસકે

ને ધુસકે ગીત સાંભળતા સાંભળતા જ રડી પડી. કારને તરત જ સાઈડમાં પાર્ક કરી પવિત્રાએ પોતાની મમ્મીને શાંત કરી.

"મમ્મી, હું સમજુ છું કે તને વિશેષભાઈ બહુ સાંભરી રહ્યો છે. પણ હવે વિશેષભાઈને પાંખો ફૂંટી ગઈ છે. હવે થોડી એ માળામાં રહે? એ તો ઉડી ગયો પોતાની વિદેશી ચકલી સાથે. સાચું કહું તો, મમ્મી... તું પણ તારું કાળજુ કઠણ કરી લે હવે અને હું છું ને. તું ચિંતા ન કર. આપણે સાથે જ છીએ હંમેશા રહીશું."



પોતાના હાથોથી પોતાની માની આંખોના ખૂણા લૂછતી પવિત્રા જાણે મા જેવી ઋજુ ભાસતી હતી અને વિસ્મયા જાણે એની દીકરી બની ગઈ હોય એવી સહજ રીતે રડી રહી હતી. મા-દીકરીનો સંબંધ પણ કેવો ગજબ હોય છે; ક્યારેક દીકરીના વાળની પેંથીએ પેંથીએ તેલ પૂરતી મા, દીકરીના બે મજબૂત ચોટલા બાંધતી હોય છે ત્યારે એ જ શિખામણ આપતી હોય છે કે જીવનમાં પણ મજબૂત

બનજે. કોણ જાણે એ જ દીકરીઓ સમજણી થઈ પોતાની માની પથદર્શક બની જતી હોય છે.

દ્રશ્ય:૬

સ્વસ્થ થઈ બેઉ માર્કેટ ભણી ચાલ્યા. પવિત્રાએ પોતાની મમ્મીને કહ્યું, "મમ્મી, આપણને ઓલરેડી ઘણું મોડું થઈ ગયું છે. સુરમ્યનો પણ કોલેજથી આવવાનો સમય થઈ ગયો છે, તો આપણે જલ્દી જલ્દી શાકભાજી અને ફળો લઈને પરત ફરીએ. એટલે તું ફળો લઈ લેજે આ તરફથી અને હું બીજી તરફથી શાકભાજી લઈ લઉં છું." એમ કહી મમ્મીના હાથમાં થેલી આપી પવિત્રા બીજી લાઈન તરફ ચાલવા લાગી. વિસ્મયા પણ ફળોની લારી તરફ ચાલવા લાગી. સફરજનની લારી દેખાતા જ તેણે એક કિલો સફરજન તોળાવી લીધા. બીજી લારી કેળાની અને સંતરાની દેખાતા એ પણ એક-એક કિલો તોળાવી લીધા. સ્ટ્રોબેરી અને કીવી પણ લીધા. પછી પરત ફરતા ફરી એ જ સફરજનની લારીમાંથી બીજી વાર એક કિલો સફરજન લીધા. બધા ફળના થેલા લઈ જ એ પવિત્રા પાસે આવી પહોંચી. પવિત્રાએ પણ શાકભાજી લઈ લીધા હતા.

બેઉ જણ હજુ તો એકબીજા સાથે વાત કરતા હતા કે શું શું લીધું, ત્યાં તો સફરજનની લારી વાળો ભાઈ દોડતો દોડતો આવ્યો અને કહ્યું કે, "બેનબા, આ તમારા મમ્મી છે?"

પવિત્રાએ કહ્યું, "હા ભાઈ, કેમ શું થયું?"

"તમારા મમ્મી બે વાર મારી પાસેથી સફરજન લઈ ગયા છે અને બે કિલો સફરજનની સામે ત્રણ કિલોના ભાવ ચૂકવીને ગયા છે. આ રહ્યા તમારા વધેલા પૈસા." એમ કહી એ ભાઈ પૈસા પવિત્રાના હાથમાં આપીને પોતાની લારી લઈ ચાલતો થયો.

આખરે આ બધું થઈ શું રહ્યું છે? પવિત્રા હવે અકળાઈને બોલી ઉઠી.

"મમ્મી આ શું કરી રહી છે તું? આજે આટલી બધી ગફલત કેમ થાય છે તારાથી? તબિયત તો ઠીક છે ને?" પણ વિસ્મયા સ્વયં જ સમજી નહોતી રહી કે એની સાથે આખરે આ બધું થઈ શું રહ્યું છે? સ્તબ્ધતામાં એ એટલું જ બોલી શકી કે,

"પવિત્રા બેટા, મને જરા સારું નથી લાગતું મને ઘરે લઈ જા ને. મને ખૂબ જ બેચેની અનુભવાય છે. જાણે કોઈ ટ્રેન છૂટી રહી છે સતત એવો આભાસ થયા કરે છે. જાણે હમણાં જ મારી કોઈ ટ્રેન પાટા પરથી ઉતરી જશે, એવો ભય અનુભવાય છે."

આટલું બોલતા એમના કપાળ પર પરસેવાના ટીંપા બાઝી ગયા..આખરે કઈ ટ્રેનની મમ્મી વાત કરી છે એ વિચારે પવિત્રા પણ ચકરાવે ચડી...

(વધુ આવતા અંકે)



તેજલ શાહ

સત્ત્વશીલ નવલકથા 'વડમામી' આપનાર શ્રી અમૃત બારોટની સિદ્ધિ વિશે જાણવાં જેવું ખરું. શ્રી પન્નાલાલ પટેલની કૃતિ 'માનવીની ભવાઈ'નું નાટ્ય રૂપાંતર પ્રથમ અમૃતભાઈએ કર્યું અને રફમી જાન્યુઆરી, ૧૯૮૩ના દિવસે કલાકારો સાથે સ્વખર્ચે ભજવીને એ મહાન સર્જકને એમણે અંજલિ આપી. એમને બિરદાવવા એમની ટૂંકી વાર્તા 'વળાંક' સુધી લટાર મારી આવીએ.

હોટલના કાઉન્ટર પર ચાવી મૂકીને મેઘા બહાર નીકળી. હોટલના માણસે એને ચેતવી કહ્યું, "મેડમ બહાર જાના સેફ નહીં. ધુમ્મસ મેં જરા પૈર ફિસલા તો સીધે ખાઈ મે જાઓગે."

મનના ધુમ્મસને બહાર કાઢવા, બહારના ધુમ્મસમાં જવું જરૂરી હતું. એ આગળ વધી. કશું દેખાતું ન હતું. રસ્તાની વચ્ચે છે કે સાઈડ પર. ત્યાં અચાનક એક ગાડીવાળો કશું બબડતો એની બાજુમાંથી પસાર થઈ ગયો. કેડી દેખાતી બંધ થઈ.

વાર્તા-સેતુ

વળાંક



આગળ જવાનું માંડી વાળ્યું. એ શિલા પર બેસી પડી.

ઘરેથી પણ એ આ જ રીતે નીકળી પડી હતી. જોકે એમાં ને આમાં ફરક હતો. તમામ ઘરેણાં, લોકરની ચાવી, પાસબુક, મંગળસૂત્ર અને સોનાની બંગડી કાઢીને મૂકી દીધી હતી. માત્ર મૃત્યુ પૂર્વે બાએ આપેલી સોનાની ચેન, પિયરનું આલ્બમ, જરૂરી કપડાં અને એક મહિનો ચાલે એટલા પૈસા લીધેલા. મોબાઈલ પણ મૂકી દીધેલો. વિનીત માટે એ સાંજનું ખાવાનું ઢાંકીને નીકળેલી. આજે સાંજે એને ખોટ ના વર્તાવી જોઈએ. પછી તો એ મહારાજને બોલાવી લેશે. મોભા ખાતર મહારાજ એણે જ રખાવેલો.

ઝાડીમાં ખખડાટ થયો. એ ચમકી. સાવધ થઈ આસપાસ જોયું પણ કંઈ ન લાગતા એ ફરી વિચારે ચડી. પણ અચાનક અવાજ સંભળાઈ રહ્યો. એ ઠરી ગઈ. કોઈ પુરુષનો અવાજ હતો. એણે પાછળ જોવાની કોશિશ કરી તો એને સંભળાયું કે, "નો મુવમેન્ટ પ્લીઝ." એકવાર તો એવું થયું કે, "ના નીકળી હોત તો સાડું થાત." થોડીવારે અવાજ આવ્યો, "યુ કેન રિલેક્સ નાઉ." ગભરાયેલી એ ઉભી થઈને પાછળ ફરી, ઝાડીમાંથી ટોચ સાથે એક માણસ નીકળી આવ્યો. એ એકદમ પાછળ હતી. "આપકો એસી જગા પર નહિ બેઠના ચાહિયે." માણસનો ચહેરો સ્પષ્ટ દેખાતો નહોતો, પણ એને ધરપત વળી કે માણસ એને લૂંટવા કે છેડતી કરવા નહોતો આવ્યો. એ કહેતો હતો એમ કોબ્રા હતો .હા, ફૂંફાડા જેવું એણે કશું સાંભળ્યું હતું. "શુક્રિયા આપને મેરી જાન બચાઈ."

નિકુંજ પેઇન્ટર હતો અને બંનેની ઓળખાણ થઈ. ખબર પડી કે બંને એકજ હોટલમાં રોકાયા છે. "પછી મળીએ", એમ કહીને મેઘાએ કાઉન્ટર પરથી ચાવી લીધી અને રૂમમાં જવા નીકળી. કદાચ એ એને હજુ જોઈ રહ્યો હતો....

મેઘા ન્હાવા પડી અને વિચારે ચઢી. લગ્ન પહેલા એ વિનીતની સેક્રેટરી હતી, ત્યારે વિનીતે એને ઘણી મદદ કરેલી.

આર્થિક અને ઇમોશનલી પણ. મિતેશ સાથેનો સંબંધ તૂટી ગયો ત્યારે વિનીતે જ એને સહારો અને ખભો આપેલો. એનો સહારો મળતા એ વિનીતના પ્રેમમાં પડી. પાર્ટીઓ, મિજબાનીઓ અને ટુર એ વિનીતની દુનિયા હતી. એ તેને પણ સાથે લઈ જતો. મેઘા વિનીતનો પડછાયો બનીને રહેતી. પ્રેમ લગ્નમાં પરિણમ્યો.

એક દિવસ એણે બાળક વિશે વાત કરી ત્યારે વિનીત કહે, "તાડું ફિગર નહીં રહે. પછી બિઝનેસમાં એ ના ચાલે."

"એટલે?"

"એટલે ડાર્લિંગ... યુ આર સ્માર્ટ અને ગોર્જીયસ! એ બધું ગુમાવવાનું આપણને ના પાલવે."

"વ્હોટ? હું તારા માટે બિઝનેસ માટે નો સ્ટેપિંગ સ્ટોન છું?"

"ક્યારે ન હતી ડીયર?" વિનીતે જે રીતે બેઠક કહ્યું, એથી એ ડઘાઈ ગઈ. એ દિવસે ભીતર ઘણું બધું તૂટ્યું, પણ વિનીતને ક્યાં ખબર હતી.

મહારાજ તો વિનીતે જ રખાયેલો. પછી ઘણો બધો સમય ફાજલ મળતો ત્યારે તે ટીવી જોતી, પુસ્તક વાંચતી, ઘણીવાર સમય મળે ત્યારે શોપિંગમાં પણ જઈ આવતી. એની બહેનપણી શ્રુતિ. એના ઘેર પણ જઈ આવતી. પછી એ અમેરિકા ચાલી ગઈ પછી એનું બહાર નીકળવાનું ઓછું

થતું ગયું. એકલતા વધી. એકલા ફિલ્મ કે નાટકમાં જવું ગમતું નહિ તેમજ ઓફિસ પાર્ટીઓમાં પણ હવે એને ખૂબ એકલું લાગતું. વિનીત બીઝી રહે, એ તો સ્વાભાવિક હતું કારણ કે એની કંપનીનો એ સી.ઈ.ઓ. હતો.

અહીં આવ્યાને મેઘાને પંદર દિવસ થઈ ગયા હતાં. હવે એ પૈસા ગણી રહી હતી કે કેટલો વખત ચાલી શકશે. નિકુંજ જમવાના ઘણીવાર પૈસા કાઢતો પણ સ્ત્રી સ્વાભિમાનને ખટકતું. હા, એણે પોતાના અને વિનીત વિશે વાત કરી હતી. થોડું મન હળવું પણ થયેલું! જોકે એ બસ સવાલ જ કરતો પોતાના વિશે કંઈ બોલતો ન્હોતો.

આજે ઘણા દિવસે વિનીત સાંભર્યો. શું એ માનસિક રીતે વિનીતથી સ્વતંત્ર થઈ ગઈ છે કે પછી એની જગ્યાએ નિકુંજ ગોઠવાઈ ગયો છે! ના. નિકુંજ વિશે એ રીતે નથી વિચારતી. એક 'સારી કંપની' સિવાય કંઈ જ નહિ.

ઇન્ટરકોમ વાગી રહ્યો હતો. હોટલનું સ્ટાફ કહે છે, "મુંબઈથી કોઈ મિસ્ટર વિનીત..." વિનીત? એ કેવી રીતે? એણે ફોન લીધો ને વાત કરી.

"હા, બધું ઓલરાઈટ છે. કોઈ તકલીફ નથી. પાછા આવવાનું શક્ય નથી. હા, વિચારીશ, પણ એ શક્ય નથી. ના તું નહીં આવે. નહીં તો મારે બીજે જવું પડશે. વીલ કોલ યુ લેટર..."

વિનીતને ખબર ક્યાંથી પડી. એ તો કોઈને કહ્યા વગર નીકળી હતી. વિનીત મોડો આવતો, ત્યારે એ લગભગ સુઈ જતી. પણ એકવાર એ ચિત્રપ્રદર્શનમાં ગયેલી. આવતાં મોડું થયેલું. વિનીત એ વખતે તો કંઈ બોલ્યો ન્હોતો. પણ કેટલીએ વાર વહેલો આવી ચઢતો. ઊલટતપાસ કરતો. વિનીતે ક્યાંક નિકુંજને જ એની પાછળ જાસૂસી કરવા નહતો મોકલ્યો ને?!

ફરી એકવાર કોઈને કીધા વિના મેઘા એકઆઉટ કરી નીકળી ગઈ...

શું મેઘાએ કોઈ આવલંબન લેવું જ પડે? સ્વભિમાનનું ગળું દાબીને એણે વિનીત પાસે પાછું ફરવું જોઈએ? કે પછી એકવાર દાખવેલી હિંમત એણે આજીવન ટકાવી જીવન પોતાની રીતે જ જીવવું જોઈએ; કોઈ આવલંબન વગર, ભાર, વલોપાત અને સમાધાન વગર.

આ વાર્તાનો અંત એ જ, જે તમારું મન કહે.... પણ લેખક શ્રી અમૃત બારોટની કલમથી વાર્તાનો અંત જાણવો હોય તો 'વળાંક' ટૂંકી-વાર્તા જરૂર વાંચજો. તમારા પ્રતિભાવ મને tejnikalme@gmail.com પર મોકલશો



રાજુલ ભાનુશાલી

કવિ શ્રી ગોપાલકુમાર ધકાણ અમરેલી જિલ્લાના ખાંભા તાલુકાના જીકિયાળી ગામે ૨૦૧૦થી અંગ્રેજીના શિક્ષક છે. ડુંગરા વચ્ચે વસેલું ગીરના ફૂલ જેવું એમનું વતન ખાંભા. પણ હાલ તેઓ અમરેલી રહે છે. અમરેલી આવ્યા પછી સાહિત્ય વર્તુળોમાં આવવા જવાનું રહેવાથી ગીત, ગઝલ અને વાર્તા લખતા થયા. હાલ ગોપાલભાઈ અને એમના મિત્ર વિજય દાફડા 'તોરણ' ઇ મેગઝીનનું સંપાદન કરે છે. આ ઉપરાંત તેઓ ભાવનગરના મૃદુ સ્ટુડિયો સાથે ગુજરાતી ફિલ્મ માટે સ્ક્રીન-પ્લે ઉપર કામ કરી રહ્યા છે. એમને તળપટી ભાષામાં ગીતો લખવા, હાસ્ય નિબંધો લખવા, આસ્વાદ લખવા અને વન લાઇનર લખવા ખૂબ ગમે છે. થોડાક દિવસ પહેલા દિલ્હી સાહિત્ય અકાદમી આયોજિત 'ગ્રામલોક' કાર્યક્રમમાં એમને કાવ્યપાઠ કરવાનો મોકો મળ્યો હતો. એમની કૃતિઓ 'શબ્દસૃષ્ટિ', 'કવિતા', 'પદ્ય' સામયિકમાં છપાઈ છે. 'મમતા' અને 'અખંડ આનંદ'માં એમની વાર્તાઓ પણ છપાઈ છે. આજે આપણે એમનું એક ગીત માણીશું.

તમને મળ્યાનું યાદ

એને બેડોળ પથ્થરમાંથી સુડોળ
મુર્તિ ઉપસાવતાં આવડે છે!

ભરચક બજારેથી સડેડાટ નીકળી હું, ખાલીખમ્મ
હાથે પરબારી

મારો પીયુ સાવ ટૂંકો પગારી.

છૂટા બેઉ હાથે એમ વેરી દેવાય ના,
જોવાનું એકએક પાસું.

સંઘરીને રાખ્યાં છે અમે મોતીડાં જાણીને,
પાંપણની નીચે બે આંસુ.

ઈચ્છાના નામે એક છોકરું છે કાખમાં ને,
સામે રમકડાંની લારી.

મારો પીયુ સાવ ટૂંકો પગારી.

નાની હથેળી વળી ટૂંકો છે હાથ એમાં,
ફાટફાટ કેમ કરી ભરીએ?

પાંચ-દસ ગજની મારી આ ઓરડીમાં,
સપનાને ક્યાંક્યાં સંઘરીએ?

ઝાંખા પડી જાય સઘળા દાગીના,
મેં એવી સેથી શણગારી.

મારો પીયુ સાવ ટૂંકો પગારી.

~ ગોપાલકુમાર ધકાણ

ભરચક બજારેથી સડેડાટ નીકળી હું, ખાલીખમ્મ
હાથે પરબારી
મારો પીયુ સાવ ટૂંકો પગારી.

છૂટા બેઉ હાથે એમ વેરી દેવાય ના,
જોવાનું એકએક પાસું.
સંઘરીને રાખ્યાં છે અમે મોતીડાં જાણીને,
પાંપણની નીચે બે આંસુ.

ઈચ્છાના નામે એક છોકરું છે કાખમાં ને,
સામે રમકડાંની લારી.
મારો પીયુ સાવ ટૂંકો પગારી.

મન દઈને વહી શકે એ પહેલાં જ
ચૂપચાપ થીજી ગયેલા આંસુને 'મોતી'ની
ઉપમા માત્ર કવિતાની પંક્તિઓમાં રૂપાળી
લાગે. એ થીજેલા આંસુની વેદના કેવી હોય
એ તો એને સંઘરીને બેઠેલા પલકારાને પૂછવું
પડે! કેટલીક ઈચ્છાઓ એવી હોય છે કે જે
પૂર્ણ થવાને બદલે રણમાં લુપ્ત થતી
સરસ્વતીની માફક માણસના અસ્તિત્વના કોઈ
તરસ્યા ખૂણે નિર્વાણ પામતી હોય છે. ટૂંકા
પગારમાં ઘર ચલાવવું એ ખાવાના ખેલ નથી
અને એ જવાબદારી પાછી ગૃહિણી પર હોય
છે. વેદનાને કોઈ આકાર નથી હોતો, એ નરી
આંખે નથી દેખાતી. એ માત્ર હોય છે. ક્યારેક
હૃદયમાં ટીસ સ્વરૂપે તો ક્યારેક પાંપણની
વચ્ચે સચવાયેલાં મોતીડાં સ્વરૂપે. એક એવી
સ્ત્રી જેના પીયુનો પગાર સાવ ટૂંકો હોય એ

કેવી રીતે ઘર ચલાવતી હશે? ટૂંકા પગારમાં
જ્યાં બે છેડા તાણીતુસીને માંડ પૂરાં થતાં હોય
ત્યાં કોઈક મોજ માટેની વસ્તુ કે શણગાર
માટેની કોઈ ચીજ લેવી તો ક્યાંથી પોસાય?
આ વાત એ સ્ત્રી સમજે છે. એણે આ સત્યને
સ્વીકારી પણ લીધું છે.

પરંતુ તોય ક્યારેક એ તકલીફ આપે છે,
ખાસકરીને ભરબજારે જ્યારે નીકળવાનું થાય
ત્યારે! બજારમાં અનેક મન મોહી લે એવી
વસ્તુઓ છે. પરંતુ તે કશું ખરીદતી નથી.
ખરીદી શકતી નથી. જો કશુંક ખરીદે તો માંડ
પૂરા થતાં ખર્ચામાં ગાબડું પડે. કવિતાની
નાયિકા આવી એક જ સ્ત્રી છે. એ કહે છે કે, "હું
ભરચક બજારેથી સડેડાટ નીકળી ગઈ.
પરબારી.

ક્યાંક ઉભા રહીએ તો કશુંક લેવા માટે
મન તણાય ને લેવા જેવી સગવડ નથી
કારણકે મારા પીયુ નો પગાર સાવ ટૂંકો છે.
છૂટા હાથે એમ પૈસા ના વેરી દેવાય."

નાયિકાએ બધું જ જોવાનું છે. પણ મન
તોય તણાય છે, હૃદયમાં ટીસ ઊઠે છે અને
આંખો ભરાઈ આવે છે. પણ એ આસું વહેવા
દેતી નથી. અહીંયા કવિએ ખૂબ સરસ ઉપમા
આપી છે. કાંખમાં છોકરું હોય ને સામે
રમકડાંની લારી હોય ને આપણે એને એક
રમકડુંય ન અપાવી શકતાં હોઈએ ત્યારે એ
લાચારીની કેવી પીડા થાય! નાયિકા આવું જ
કશુંક અનુભવી રહી છે.

નાની હથેળી વળી ટૂંકો છે હાથ એમાં,
ફાટફાટ કેમ કરી ભરીએ?
પાંચ-દસ ગજની મારી આ ઓરડીમાં,
સપનાને ક્યાંક્યાં સંઘરીએ?

ઝાંખા પડી જાય સઘળા દાગીના,
મેં એવી સેથી શણગારી.
મારો પીયુ સાવ ટૂંકો પગારી.

તુલસીના એક-બે પાંદડાની જરૂરત હોય તોય ઘણા લોકો આખા છોડને હચમચાવી મૂકે છે. બળદને પરોણીની અણી ઘોંચી ગાડાની ગતિ વધારવી એ બળદ પ્રત્યેનો અવિનય ગણાય. પાણી પોતે નિરાકાર છે પણ જે પાત્રમાં એ ભરાય તે પાત્રનું મન જાળવી લેતું હોય છે, ને આ તો સ્ત્રી છે. અમાપ, અફાટ, અપાર ધીરજવાળી. એ એક પાંદડાથી ચાલી જતું હોય તો બીજું નથી તોડતી. ગાડાની ગતિ વધારવા એ બળદને પરોણાની અણી ઘોંચવાનો અવિનય નથી કરતી.



આ ટચુકડા મનમાં ઈચ્છાઓનો ખેલ તો ચાલ્યા કરે, પરંતુ એને એકાદ ટપલી મારીને સમજાવી દેવાય. જેટલી ચાદર હોય એટલા જ પગ પસારવાના છે એવું એ બરાબર સમજે છે. એ સમજે છે કે એવડા મોટા સપના જ ના જોવાના હોય જેને એની પાંચ-દસ ગજની નાનકડી ઓરડીમાં સંઘરવાની જગ્યા પણ ના હોય.



એને બેડોળ પથ્થરમાંથી સુડોળ મુર્તિ ઉપસાવતાં આવડે છે અને તે ઉપસાવે પણ છે. રેતશીશીમાં પૂરાયેલી રેતી શીશીમાં કદીય બંધિયારપણું અનુભવતી નથી. એ એકધારી સરકતી રહે છે, ક્યારેય પોતાનો લય ચૂકતી નથી. લયબદ્ધ સરકવું તેના જીવનનો મર્મ છે. નાયિકા સેથી શણગારે છે અને એનું રૂપ ખીલી ઊઠે છે. એ પોતાને અરીસામાં જુએ છે. સઘળા દાગીના ઝાંખા પડી જાય એવું પોતાનું સ્વરૂપ જોઈને પોરસાય છે. રાજી થાય છે.

'મારો પીયુ સાવ ટૂંકો પગારી' આ પંક્તિ પહેલી વખત જ્યારે મુખડામાં આવે છે ત્યારે એમાં થોડોક ફરિયાદનો સૂર છે. બીજી વખત જ્યારે પહેલા અંતરામાં આવે છે ત્યારે એમાં થોડીક પીડા વર્તાય છે અને જ્યારે બીજા અંતરામાં ત્રીજી વખત આવે છે ત્યારે એમાં મીઠા છણકાનો ભાવ છે. કવિએ આ ભાવ ખૂબ સુંદર રીતે ઉપસાવ્યા છે.

ભાવદર્શક હોવું એ સાહિત્યની પૂર્વ શરત છે. સાહિત્યનું સર્જન કરનાર અને જીવન જીવનાર માણસ એક જ હોવાથી જીવનની

ઘટનાઓનું પ્રતિબિંબ સાહિત્ય પર પડવાનું જ. ટૂંકી આવકમાં ઘર ચલાવવા કરવા પડતાં મૂંગા સમાધાનો પાછળની પીડા અને અસહાયતાના ભાવ આ કવિતામાં સહજ જીલાયાં છે. સાવ ટૂંકા પગારમાં ઘર ચલાવતી ગૃહિણીનું ભાવવાહી ચિત્ર ઉપસાવવામાં કવિ સફળ થયા છે.

કવિની કલમે આગળ પણ આવી સરસ કૃતિઓ મળતી રહે. અસ્તુ.





અર્પિતા દીપક પંડ્યા

ગયા અંકમાં આપણે જોયું કે...

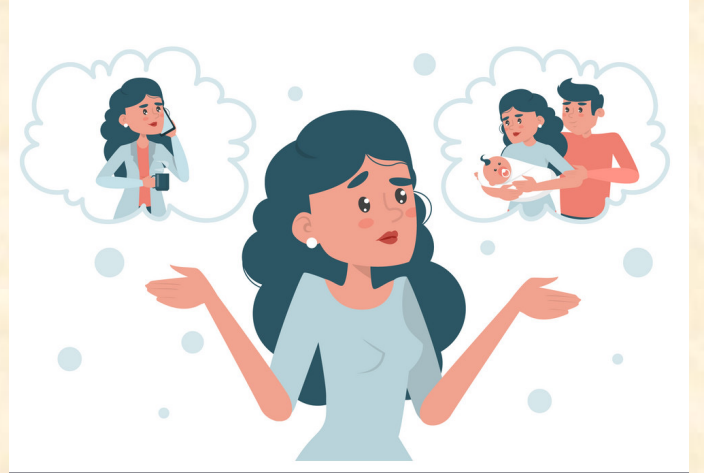
મૃગાની છૂટાછેડા લેવાની ઈચ્છા પ્રગટ થાય, એ પહેલા જ પ્રતિક્ષણ સંજોગોમાં દબાઈ જાય છે. મૌલિને પોતાના ઘરે ધર્માનંદબાબાની પધરામણી વખતે મૃગાને હાજર રહેવાની કરેલી તાકીદથી મૃગા અકળાયેલી છે. એનો એડ ફિલ્મનો પ્રોજેક્ટ પણ એ જ દિવસો દરમિયાન ગોઠવાય છે. જેથી પતિ પર ગુસ્સે થયેલી મૃગાએ છૂટાછેડા લેવા, ઘરની વહુ બનીને પ્રસંગ સાચવવો કે પછી બળવો કરીને શૂટિંગ માટે કચ્છ જતું રહેવું એ એના માટે પ્રશ્ન હતો.

પ્રકરણ-૮ : જીવન ત્રિભેદે

રાતનો અંધકાર ધરતી પર પથરાઈને ઘેરો થઈ ગયો. એ વખતે શાંત વાતાવરણમાં ડહોળાઈ ગયેલા વિચારોથી મૃગાની આંખમાંથી નિંદર જ ચાલી ગઈ, જળમાં મીન ફરે એમ એની આંખો ઓરડાના છતને તાકતી ફરતી રહી. મન ક્યાંક ઠરીઠામ થાય તો ચેન પડે ને? મૃગા વિચારતી રહી, "આંકડાને ખૂબ સમજીને

લઘુ-નવલ

તડકા ભીનાં મૃગજળ



ભણી, છતાં પણ અત્યારે તો એ પોતે મોડેલ બનવા મક્કમ બની હતી, તેમજ દેખાવે અને ગુણે ખડતલ એવા મૌલિનને ચાહ્યા પછી હવે તેનાથી સ્વતંત્ર થવા ઉતાવળી થઈ રહી હતી. આખી જિંદગી મમ્મીને, પારુમાને ચાહ્યા, પણ આજકાલ 'પપ્પા' હોત તો કેવું સારું હતું એ ખ્યાલ મનનો કબજો જમાવી રહ્યો હતો! માનવીનું મન ક્યારે કઈ ઝંખનામાં અટવાઈ જાય, એ કશું નિશ્ચિત હોતું નથી."

મૃગા ક્યારેય નિર્ણય લેવામાં આટલી વાર નહોતી કરતી. પસંદગીની બાબતમાં પણ એ ખૂબ સ્પષ્ટ હતી, પણ જીવનના આ વળાંક પર જ એ 'કિંકર્તવ્યમૂઠ' થઈ ઊભી હતી. મધ્યરાત્રિએ વિચારોના વમળમાં અટવાઈ ગયેલી મૃગાને કોઈ

આરો દેખાતો નહોતો. એ વળી વળીને જૂની યાદોમાં પરોવાતી જતી હતી. "આ પરિસ્થિતિ આવી એ માટે પોતે જ જવાબદાર હતી કે મૌલિન?" એના મનમાં વિચાર જાગ્યો. મૌલિન એનાંથી દૂર દૂર રહેતો ન હોત, તો આવો અભાવ એનાં મનમાં જાગ્યો ન હોત. નાગરાજન સાથે મળીને પાર્ટી માટે રૂપિયા ઉઘરાવવા મૃગાને હાથો બનાવી ન હોત તો એને આટલી ધૂણા થઈ ન હોત. પરમ મિત્ર પ્રથમ, મૌલિન તરફી થઈ ગયો ન હોત, તો એનાં માટે શંકા જાગવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ન રહેત. તો આવો વંટોળ જાગે પછી અસ્તિત્વ માટેની લડત લડતાં અનિક જેવા મિત્રના સાથની ઝંખના થતી ન હોત. શૈલા, એની બહેનપણી, એનાં સંસારમાં જ અટવાયેલી રહે છે. "હું સાવ એકલી પડી ગઈ છું." -એનું મન બોલી રહ્યું હતું.

"અનિક યાદ આવે છે પણ આ સમયે એની સાથે વાત ન થાય, સાચે, ખરેખર તો મારું મન ઝંખે છે કોઈ હમઉમ્ર, હમદર્દ મારી સાથે, સાચા અર્થમાં મારી સાથે હોય!"

પ્રવાસીને દરિયાઈ સફરમાં મોજાંની થપાટો વચ્ચે પણ એનાં એકધારા સંગીતમાં જેમ આંખના બંને પોપચાં એકાકાર થઈ, સ્વપ્નની એક નવી જ દુનિયા આપે, એમ અંતે મોડી રાત્રે મૃગાએ

નિદ્રાદેવીનું શરણ લીધું. આજનો દિવસ અઘરો હતો. એનો પ્રવાસ કઈ મંઝિલ સુધી લઈ જશે એની જાણ આ અંધકારને નહોતી. પણ પ્રકાશ જરૂર એક ધ્યેય તરફ લઈ જવાનો હતો. મૃગા હવે કચ્છની સફર માટે માનસિક રીતે તૈયારી કરી રહી હતી. કોઈનાથી પણ દબાઈ જાય કે પછી એનું પોતાનું વ્યક્તિત્વ ઊણું ઉતરે એ મૃગાને કોઈ રીતે મંજૂર નહોતું. એને પોતાના નામને એક 'હયાતિ'ને સાબિત કરવાની એષણા હતી, એ ક્યારેય એ ભૂલવાની નહોતી.

પ્રભાતનો પ્હો ફાટ્યો. ઘરમાં રોજિંદી પ્રવૃત્તિઓ શરૂ થઈ. કાલ રાતના ઉજાગરાને લીધે મૃગા જાગી નહોતી શકતી. પારુમાના ભજનો મૃગાના કાનમાં જઈ એક પ્રકારની શક્તિ આપી રહ્યા હતા. એ બબડી,

"આજનો મહત્વનો દિવસ છે, પથારીમાંથી બહાર આવી જવું જોઈએ."

ત્યાં જ મોબાઈલમાં રિંગ વાગી, અનિકનો હશે એમ માનીને એણે ફોન પથારીમાંથી ઉપાડ્યો. નવાઈની વાત; સવાર સવારમાં શૈલાનો ફોન હતો.

"હાય મૃગા, ક્યાં છે?"

"મારા ઘરે. કેમ?!"

"અચ્છા? તું આવી ગઈ? તો બરાબર."

"અરે, ક્યાં આવી ગઈ? મારા મોમને ત્યાં જ છું ને! કહેને તને શી ઉતાવળ આવી મને સાસરે મોકલવાની?"

"મારા સસરા તારા માટે બોલતા હતા એટલે સોરી હં.. ખરાબ ન લગાડીશ પણ મારા ઘરમાં તારી વાતો થાય છે."

"મારી? તારા ઘરમાં? કેમ?"

"તારા સસરા અને મારા સાસુ દૂરની સગાઈમાં છે. એટલે બધાં જાણે છે કે તું સાસરે રહેતી નથી. એટલે વાતો થાય છે."

"શૈલા પ્લીઝ.. આવી વાતો ન કર."

"મારા સાસુએ તને સમજાવવાનું કામ સોંપ્યું છે..."

"પ્લીઝ.. મને જીવવા દે. આ બાબતે મારી સાથે વાત ન કરીશ."

"સોરી મૃગા. મને જણાવી દેવું ઠીક લાગ્યું એટલે. ગમે તેમ મારા સાસરિયાં છે એટલે.. "

"ઈટ્સ ઓકે, શૈલા. તું એ લોકોને સંભાળ્યા કર! હું જરા હમણાં કામમાં છું, પછી વાત કરું."

મૃગા માથું પકડીને બેસી ગઈ, શું ચાલે છે આ બધું? શા માટે આ દબાવ? સામાજિક રીત રિવાજ... એ શું પરમ સત્ય છે? કોઈપણ હિસાબે એ પાળવા જ પડે? એને ગુસ્સો આવ્યો, મૌલિન જોડે ઝઘડો કરવાનું મન થઈ ગયું, પોતાના મનની શાંતિમાં પોતિકાં જ વિઘ્ન બનતાં લાગ્યા. એ બધું મૂકીને ક્યાંક ભાગી જવા ઈચ્છતી

હતી, પણ ફિલહાલ તો ફોન પથારીમાં ફેંકી બાથરૂમમાં ચાલી ગઈ.

કોરોના કાળમાં શૂટિંગ બંધ થઈ ગયા હતા. પણ સરકારે જ કચ્છી કલાકૃતિઓ માટે વિજ્ઞાપન બનાવવાનું નક્કી કરેલું, જેથી મૃગાને આવી કિંમતી તક મળી હતી. એ પ્રવૃત્તિના ઉત્સાહ કરતાં વધારે વિચાર એને એ આવતો હતો, કે સમાજ ખૂબ સ્વાર્થી પ્રકૃતિ ધરાવે છે, જ્યારે પ્રસિદ્ધિ મેળવો ત્યારે એમાં પોતાની હાજરી જરૂર પૂરાવે છે, પણ એ જ લોકો કોઈ વ્યક્તિ સિદ્ધિ મેળવવાનો પ્રયાસ કરે, તો માથે છાણાં થાપે છે. વિચારોને ખાળતી એ તૈયાર થવા લાગી. મોડેલિંગ માટે કચ્છ જવું જ, એવા નિર્ણય સાથે બેગમાં શું મૂકવાનું છે એ વિચારવા લાગી. કચ્છ જવા માટે સ્લિપિંગ કોચમાં સાંજે નીકળી ભૂજ પહોંચવાનું હતું, મૃગા અને અનિક સીધા ભૂજમાં જ મળવાના હતા.

વહેલી સવારની પૂજા પતાવીને પારુમાએ જોયું કે મૃગાએ બેગ ભરી છે, એટલે એમને ગુસ્સો આવી ગયો. એમણે તો મોં ચડાવી, મૌન-વ્રત લઈ પોતાની ફેક્ટરી તરફ જ ચાલવા માંડ્યું.

"મા, સાંભળજો ને.. આજે ભૂજ જવા નીકળીશ."

"હવે તમારે પરવાનગી ન લેવાની હોય, મૃગાબેન! તમે જાણ કરી, એ બદલ

આભાર!"

"અવળું અવળું કેમ બોલો છો? તમે મને સમજવાનો પ્રયત્ન કેમ નથી કરતાં?"

"આમાં શું સમજવાનું બાકી છે? તેં પોતે પસંદ કરેલા પતિની સાથે તારી નથી રહેવું, એમાં હવે મને મારા સંસ્કારનો જ વાંક દેખાય છે. એક પિતા વગર દીકરીને ઉછેરવામાં કોઈ ઊણપ ન આવે એમ વિચારીને મેં જ તને ચડાવી મારી છે, પછી એમાં તારો શો વાંક?"

"મા, ટ્રાય ટુ અન્ડરસ્ટેન્ડ. હું જો મારી ઓળખ નહીં બનાવું કે મારા પગ પર ઊભી નહીં થાઉં તો આ સમાજમાં મારી કોઈ કિંમત નહીં રહે. એક કઠપૂતળીની માફક હું જીવતી રહીશ, જેને આત્મસન્માન નહીં હોય, ઈચ્છા નહીં હોય, કોઈ સપનાઓ નહીં હોય!"

"પતિ વગર મેં આખી જિંદગી કાઢી છે, એટલે મને ખબર છે કે એ કેટલું અઘરું છે! મારી મજબૂરી હતી કે મારે એકલા જીવવું પડ્યું."

"મેં તમને ક્યારેય પૂછ્યું છે, 'કેમ'? મને પણ ન પૂછશો, સમજજો કે મારી પણ મજબૂરી છે."

"મૃગા!"

હવે મોં ફૂલાવીને મૃગા બાથરૂમમાં ધૂસી ગઈ.

પારુમાને અકળામણ તો બરાબરની થઈ, પણ હવે એમને ફેક્ટરી તરફ પગરણ

કરવા સિવાય કોઈ આરો નહોતો. એમને ખબર હતી કે એમની મૃગા બાળપણની જેમ જ બાથરૂમમાં પૂરાઈને રડતી રહેશે.

"હવે આ સંતાન, અંકુશ વગરના હાથી જેવા થઈ ગયા છે."

પારુમાએ કામમાં મન પરોવ્યું અને મૃગા બાથરૂમમાં પાણીના ફૂવારા નીચે ગરમ આંસુને ઠંડા કરી લીધાં. ક્યાંય સુધી એ શાવરમાં નહાતી રહી. એટલી તો એને ખબર જ હતી કે કોઈપણ સંજોગો હોય, રડવા અને ઢીલા થઈ જવાથી કોઈ ઉપાય મળતો નથી.

"કદાચ મારી માને જોઈ જોઈને જ હું આવું મક્કમ મન રાખતા શીખી છું. મારે એમની પર ગુસ્સો નહોતો કરવો જોઈતો."

જલ્દી જલ્દી બહારગામ જવાની બધી તૈયારીમાં સામાન બરાબર પેક થઈ ગયો છે કે નહીં એ એણે જોઈ લીધું. મનમાં ઉચાટ હતો પણ 'પારુમાને તો હમણાં મનાવી લઈશ' - એવું વિચારીને અનિકને ફોન કરવા ફોન હાથમાં લીધો. એણે જોયું તો વીસ મિસ્કોલ હતા, એ પણ અનિકના જ. મૃગાએ વોટ્સએપ ખોલ્યું અને જોયું તો અનિકે મેસેજ કરેલો,

"શૂટિંગ કેન્સલ છે. ઘરેથી નીકળતા પહેલા વાત કરજે."

"વ્હોટ?!"

મૃગા માટે આ એક આઘાત હતો. એને

લાગ્યું કે એ પોતે જાણે હવે એક ઢિંગલી બનીને તૈયાર થયેલી વહુરાણી છે, જે સાસરે સૌને ખુશ રાખવા દોડાદોડ કરીને કામ કરે છે. જ્યાં મૌલિન તો માત્ર જમવા અને સૂવા જ ઘરે આવે છે.

"મૃગા હવે તારા નસીબથી તું બચી નહીં શકે! 'સાસરું' નામથી જ નફરત હતી ને તને? હવે ભોગવા!"

અનિકને ફોન લગાવવા જતી હતી ત્યાં જ એના સાસુનો ફોન આવ્યો.

"મૃગા બેટા, જમીને ન આવતી, અહીં જ જમજે હોં! મને મૌલિને બહારગામથી જ ફોન કરીને કહ્યું કે તું

આજે આવી જ જવાની છે. મૌલિન પણ આવી જશે જલ્દી."

"મૌલિન ક્યાં ગયો હતો? મને ખબર જ નથી!"

"એ કોઈ કામ માટે કચ્છ બાજુ ગયો હતો."

"કચ્છ? શૂટિંગ ક્યાંક મૌલિને તો કેન્સલ...?!"

મૃગાએ નક્કી કર્યું કે હવે તો મૌલિનના મનમાં શું ચાલી રહ્યું છે જાણવા પણ મારે સાસરે જ જવું પડશે.

(વધુ આવતા અંકે)





ઝવેરચંદ મેઘાણી

વૈશાખ મહિનાને બળબળતે બપોરે, ખોખરાના ડુંગરામાં બફાયેલો ઘોડેસવાર એક વાડીએ આવીને ઊતરી પડ્યો. પોતે ને ઘોડો બેથ પરસેવે નાહી રહ્યા હતા. હાંફતા ઘોડાને વાડીના વડલાને થડે બાંધીને અસવારે હથિયાર ઉતાર્યાં. ધોરિયાને કાંઠે બેસીને પોતે હાથપગ ધોવા લાગ્યો. ગામનું નામ ભૂંભલી છે અને વાડીના ધણીનું નામ છે સોંડો માળી.

સોંડો માળી કોસ હાંકતો હતો. કંગાલ બે બળદ કોસ ખેંચતા હતા. કાગડાએ ઠોલી-ઠોલીને લોહીલુહાણ કરી નાખેલાં કાંધ : સોંડાએ ઉમેળી ઉમેળીને તોડી નાખેલ પૂંછડાં : બેસુમાર બંગાઓ: લોહીમાંસ વિનાનાં શરીરનાં હાડપિંજર : એવા બે બળદો છે. એકસો ને એક કાણાંવાળો એ કોસ છે. મંડાણ ઉપર પહોંચે ત્યારે અંદર માત્ર એક બોખ પાણી રહે! અને ચીંથરેહાલ એ સોંડો! અસવાર એ બધું નિહાળી રહ્યો. હાથ-મોં પર પાણી છાંટીને પોતે તડકો ગાળવા ધોરિયાની ફણી લીલી ધો ઉપર દેહ ઢાળીને બેઠો.

કોસ હાંકતા હાંકતા સોંડાએ વાત ઉચ્ચારી : “ક્યાં રે'વાં?”

“રે'વાં તો ભાવનગર.”

REWINDING...

બોળો

“ત્યારે તો રાજના નોકર હશો?”

“હા, છીએ તો રાજના નોકર.”

“સપાઈ લાગો છો, સપાઈ.”

“હા, સપાઈ છીએ.”

“એલા, તમે નમકહલાલ કે નમકહરામ?”

“કેમ ભાઈ? નિમકહરામ ને નિમકહલાલ વળી કોને કહેવાય?”

“નમકહલાલ હો તો ઠાકોરને કહો નહિ?”

“શું?”

“કે આખો દી સાંસલા ને કળિયાર જ માર્યા કરશો કે વસ્તીના સામું કો'ક દી જોશે? ખેડૂનાં ઘરમાં ખાવા ધાન નો રે'વા દીધું! ઈ તે રાજા છે કે કસાઈ? વસ્તી તો કેમ જાણે એના ગોલાપા કરવા જ અવતરી હોયા!”

સોંડો તો કોસ હાંકતો જાય ને રાજાને ગાળો દેતો જાય. અસવારનું મોં મલકતું જોઈને સોંડાની જીભમાં સાતગણો વેગ આવવા લાગ્યો. એણે ન કહેવાનાં વેણ કહી નાખ્યાં.

અસવારને કકડીને ભૂખ લાગેલી, સોંડાની શબ્દ-પ્રસાદીથી તો એની ભૂખ ઊલટી વધી.

એણે પૂછ્યું : “ભાઈ, ભૂખ લાગી છે. કાંઈ

ખાવાનું આપીશ?"

“શું આપે, કાળજાં અમારાં? તમે બધાએ ભેળા થઈને ખેડુના ઘરમાં ધાન ક્યાં રે'વા દીધું છે?... બોળો ખાવો છે, બોળો ?”

“બોળો શું?”

‘બાપગોતર બોળોય દીઠો નથી ને?’ એમ બોલી સોંડાએ વડલાની ડાળે એક નવી દોણી ટિંગાતી હતી તે ઉતારી. છાશની અંદર ઘઉંનું થૂલું નાખીને ખેડુ લોકો રાંધે, અને પછી એમાં મીઠું નાખીને ખાય; એનું નામ બોળો. સોંડો પોતાને માટે સવારે બોળો લઈ આવેલો, લાવીને એને ઊંચે વડલાની ડાળે ટિંગાડેલો. એક તો દોણી નવી હતી. ઉપરાંત એ વડલાની ઘટાને છાંયડે શીળી હવામાં ઘણી વાર સુધી રહી. એટલે બોળો શીતળ બની ગયેલ. પાંદડાંનો એક દડિયો બનાવીને સોંડાએ એમાં બોળો ભરી પરોણાને આપ્યો. ક્ષુધાતુર અને તાપમાં તપેલા એ શિકારી ક્ષેત્રીને ખાટી અને શીતળ વસ્તુ એવી તો મીઠી લાગી કે પલવારમાં એક દડિયો ખલાસ કરીને એણે કહ્યું : “વધારે છે ?”

સોંડે મીઠું મીઠું હસીને કહ્યું : “કેમ, મારે ખાવાય નથી રે'વા દેવું ને ?” એમ કહીને એણે બીજો દડિયો ભરી દીધો. મહેમાનને એવી તો લજ્જત આવી કે હર્ષભેર સોંડાએ આખી દોણી ખાલી કરી. બધો બોળો મહેમાનને ખવરાવી દીધો.

પરોણાનું પેટ ઠર્યું, તેમ દુખ્ખદાઝથી

ભરેલા એક ખેડૂતની આટલી ઉદારતા જોઈને એનું અંતર પણ ઠર્યું. તડકો નમ્યો, સાંજ પડી, શિકારી સવાર થયો. જાતાં જાતાં એણે પૂછ્યું :

“ભાઈ, તારું નામ શું?”

“સોંડો.”

મુસાફરે નામ લખી લીધું. સોંડો બોલ્યો : “કેમ, બોળો ચાખીને દાનત બગડી તો નથી ને? નામ શીદ લખછ, બાપા?”

હસતાં હસતાં અસવાર બોલ્યો: “ભાઈ! ભાઈ! ભાવનગર કોઈ દિવસ આવશો ને?”

“હ, ભાવનગર આવીએ એટલે તારા જેવા સિપાઈ ઠોંસે ચડાવીને વેઠે જ ઉપાડી જાય! તેં તો વળી બોળો ખાધો ને નામેય લખ્યું, એટલે ઓળખીતાને બે ઠોંસા વધુ લગાવ્ય, ખરું ને? ભગવાન અમને કોઈ દી ભાવનગર ન બતાવે!”

બીજા દિવસનું મોંસૂઝણું થયું ત્યારે છાશ-રોટલો શિરાવીને, માથે કોસ મેલી, વરત, વરતડી, પૈ અને ઢાંઢા સોતો સોંડો વાડીએ જાવા નીકળે છે. બરાબર એ જ ટાણે બે હથિયારબંધ ઘોડેસવાર આવીને ઊભા રહ્યા અને પૂછ્યું: “સોંડો માળી કોનું નામ ?”

“મારું નામ સોંડો.” કહીને ઘડકતે હૈયે સોંડો થંભ્યો.

“તમને ભાવનગર તેડાવ્યા છે.”

“કોણે, બાપા?”

“ઠાકોર વજેસંગજીએ પંડે.”

આ સાંભળી, સોંડાના અંતરમાં ફાળ પડી. એને ગઈકાલની વાત સાંભરી; લાગ્યું કે “કાલ મેં ગાલ્યું દીઘેલી ઈ ઓલ્યા અસવારે જઈને ઠાકોરને સંભળાવી હશે, અને હવે નક્કી મને કેદમાં નાખશે.”

બોલાશ સાંભળીને સોંડાની ધરવાળી અને એનાં છોકરાં પણ બહાર નીકળી ઓસરીએ ઊભેલાં, એમને કાંઈ સમજ ન પડી. સોંડાએ ધરવાળીને કહ્યું: “હવે આપડા તો રામરામ સમજવા!”

બળદ અને કોશ મેલી દઈ સોંડો અસવારની સાથે ભાવનગરને પંથે પડ્યો. માર્ગે જાતાં જાતાં મનથી નક્કી કર્યું કે ભલે હાથમાં કડિયું જડે, પણ ભેળાભેળ ઠાકોરને મોઢામોઢ જ મારે ઈનાં ઈ વેણ સંભળાવી લેવાં છે. હવે લૂંટાણા પછી ભો શેનો રાખવો?

સોંડો પહોંચ્યો. રાજમહેલની મેડી ઉપર ચડવા લાગ્યો. ઉપર ચડીને ઓરડામાં જ્યાં નજર કરે ત્યાં સ્તબ્ધ બની ગયો! એણે કાલના ઘોડેસવારને ખુદને જ ગાદી ઉપર બેઠેલ જોયો: આ તો ઠાકોર પોતે! સોંડો ભયભીત બની ગયો. ઠાકોર વજેસંગજીએ એને પોતાની પાસે બેસાડ્યો અને પંપાળીને પૂછ્યું: “પણ સોંડા, તું બીવે છે શા માટે?”

“બાપ, કાલ તમને બહુ ગાળો દેવાઈ ગઈ...”

“એમાં શું ખોટું થયું, ભાઈ? તમે તો અમારા છોટું કહેવાઓ. તમારે દુખ્ખ હોય તો

દુખ્ખ રોવાનો હક છે. બચ્યાંની ગાળો તો માવતરને ઊલટી મીઠી લાગે.”

સોંડો શાંત પડ્યો. ઠાકોરે કચેરીમાં બેઠેલા અમીરોને અને અમલદારોને આગલા દિવસની વાત સંભળાવી : “ઓહો જેસાભાઈ! પરમાણંદદાસ! શું કહું? આ ભોળિયા ખેડૂનાં વગર ઓળખે આદરમાન : એ મીઠો બોળો અને એથીય મીઠી એની સાચુકલી ગાળો! એવી મઝા મને આ મોલાત્યુંની મીઠાયુંમાં નથી પડી.” બોલતાંબોલતાં ઠાકોરની છાતી ફૂલવા લાગી.

ઠાકોરે ફરી પૂછ્યું : “સોંડા! તારે કેટલી જમીન છે?”

“બાપુ, સો વીઘાં જમીન ને એક કોસની વાડી છે.”

મહારાજાએ જેસાભાઈ વજીરને કહ્યું: “એક ત્રાંબાનું પતરું મગાવો.”

ત્રાંબાનું પતરું આવ્યું. એના ઉપર ઠાકોરે લખાવ્યું કે: “સોંડાને બાર સાંતીની જમીન અને છ વાડીના કોસ આપવામાં આવે છે. ”

પતરા પર એ લખાયું. પાછા ઠાકોર બોલ્યા: “અને પતરામાં લખો કે આ બધું ઠાકોર એનો બોળો જમ્યા તે માટે આપ્યું છે.” એ પણ કોતરાઈ ગયું.

પછી દરબાર બોલ્યા: “પણ એ બિચારો આટલી જમીન ખેડવાના બળદ લેવા ક્યાં જશે ? આપો બાર બળદ.”

બાર બળદ આપ્યા.

વળી દરબારે કહ્યું : “બિચારો વાવણી કરવા દાણા લેવા ક્યાં જશે? આપો વીસ કળશી બાજરો.”

બાજરો આપ્યો.

“બિચારાનાં છોકરાં છાશ લેવા ક્યાં જશે? આપો ચાર ભેંસો.”

ચાર ભેંસો અપા.

“રૂપિયા એક હજાર આપો.”

માથે મદરાસી શેલું બંધાવીને સોંડાને ભૂંભલી પહોંચાડી દીધો.

એક દિવસ વજેસંગજી શિકારે નીકળેલા. ઓળખાય નહિ તેવો શિકારી લેબાસ પહેરેલો. સમઢિયાળા ગામના એક ખેતરમાં મોલ ઊભા હતા અને એ ઊભા મોલમાં પોતે ઢૂંકો રસ્તો લેવા માટે ઘોડો ચલાવ્યો. ખેતરમાં કણબીની ડોસી ઊભેલી. પોતાના મોલ ચગદાતા જોઈને

ડોસીએ ઘોડેસવારને બેચાર ગાળો દીધી : “મારા રોયા, ભાળતો નથી? પીટ્યા, ઊભા ખેતરમાં ઘોડો હાંકછ તે લાજતો નથી?”

મહારાજાએ ખોટો ગુસ્સો કરીને કહ્યું : “ડોસી, ગાળો કેમ કાઢછ? ઓળખછ? અમે રાજના નોકર છીએ. જેલમાં ખોસી દેશું, જેલમાં!”

“હવે જા જા, રોયા! તારા જેવા સપારડા તો કૈંક આવે ને જાય! બાપુ વજેસંગના રાજમાં કોનું દેન છે કે કેદમાં પૂરે?”

ઠાકોર ચાલ્યા ગયા. મનમાં વિચાર કર્યો કે “વાહ! મારી પ્રજા કેવી નીડર! મારા પર એને કેવો વિશ્વાસ! એને વધુ નીડર બનતાં શીખવું તો જ મારું જીવ્યું પ્રમાણ.” એણે એ ડોશીના કુટુંબને કાયમની પટલાઈ આપી અને જમીન પણ ઇનામમાં દીધી.

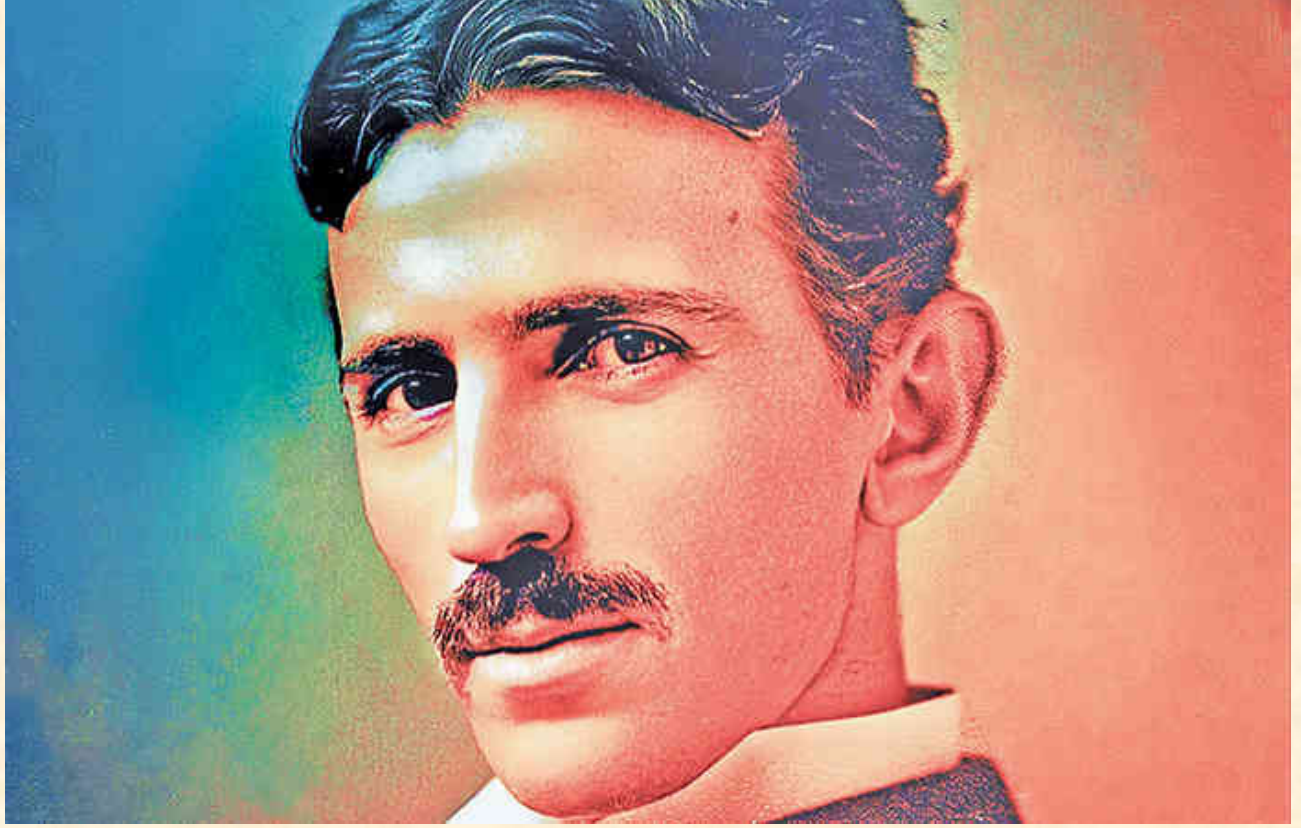




વર્ધન શાહ

NexTECH

વાયરલેસ ઇલેક્ટ્રિસિટી ટ્રાન્સમિશન:
નિકોલા ટેસ્લાનું સપનું સાચું પડશે



- 5G નેટવર્ક થકી વીજળીને વાયર વિના એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ પહોંચાડી શકાશે: એસી કરન્ટના શોધકે આજથી ૧૦૦ વર્ષ પહેલા આની કલ્પના કરેલી.
- રેડિયો બીમને અતિકેન્દ્રિત કરી દેવામાં આવે તો વાયર વિના વીજળીને એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે પહોંચાડી શકાય છે.
- 5G ટેકનોલોજી ટેલિકોમની સાથોસાથ વીજ ક્ષેત્રે પણ ક્રાંતિ લાવશે તેવી આશા.
- નિકોલા ટેસ્લા સમયથી આગળના

વિજ્ઞાની હતા, એવું તો ૧૦૦ વખત કહેવાઈ ચૂક્યું છે, પરંતુ કેટલા આગળ હતા તે હવે પુરવાર થયું છે. કમસેકમ ૧૦૦ વર્ષ આગળ. આજથી ૧૦૦ વર્ષ પહેલા આ મહાન વિજ્ઞાનીએ વાયર વિના વીજળીને એક સ્થાનેથી બીજા સ્થાને પહોંચાડવાની પરિકલ્પના રજૂ કરેલી. તેઓ એમ કરવામાં સફળ થયા નહોતા. પણ તેમની કલ્પનાના સહારે ચાલીને આજના

વિજ્ઞાનીઓએ હકીકત શોધી લીધી છે. 5G ટેકનોલોજી થકી વીજળીને એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ વાયર વિના પહોંચાડવાનું સંભવ બનશે.

ટેસ્લા કોણ? એવું જે પૂછતા હોય તેમણે જાણવું જોઈએ કે આજે આપણા ઘરમાં જે અજવાળા છે તે ટેસ્લાના પ્રતાપે છે. થોમસ આલ્વા એડિશને ડીસી કરન્ટની શોધ કરી. ડીસી કરન્ટને બહુ લાંબા અંતરે પહોંચાડવો મુશ્કેલ હતો. ટેસ્લાએ એસી કરન્ટ શોધ્યો. તેના લીધે જ આજે હજારો કિલોમીટર દૂર વીજળી પહોંચી શકે છે. ઉપરાંત તેમણે ઘણી બધી ફ્યુચરિસ્ટિક શોધ કરેલી. પહેલું રીમોટ કંટ્રોલ તેમણે બનાવેલું. આજે જેટલી પણ વાયરલેસ ટેકનોલોજી છે, તેના પાયોનિયર તેઓ હતા. સૌથી પહેલા જળવિદ્યુત તેમણે ઉત્પન્ન કરી. તેમને અંજલિ આપવા અર્થે જ એલન મસ્કે તેમની કંપનીનું નામ ટેસ્લા રાખ્યું છે.

ટેસ્લાએ એવી થીઅરી પ્રસ્તુત કરેલી કે હવામાં બલૂન તરતા મૂકીને અથવા શુંબલાબદ્ધ ટાવરની મદદથી વીજળી દૂરના સ્થળો સુધી પહોંચાડી શકાય છે, એ પણ વાયર વિના. તેઓ તેમના પ્લાનમાં સફળ નહોતા થયા, પરંતુ તેમણે જે કન્સેપ્ટ આપ્યો તેને રીજેક્ટ પણ કરવામાં આવ્યો નહોતો. બીજા વિજ્ઞાનીઓ

સમજતા હતા કે ભવિષ્યમાં આવું સંભવ બનશે. 5G ટેકનોલોજી વિકસાવનારા વિજ્ઞાનીઓએ અજાણતા જ વાયરલેસ ઇલેક્ટ્રિસિટી ટ્રાન્સમિશનની શોધ કરી નાખી છે. તેમણે ટેલિકોમના અતિ ઘટ્ટ રેડિયો બીમ એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે પહોંચાડવા માટે જે વાયરલેસ ગ્રીડની શોધ કરી છે, તેનો ઉપયોગ વાયરલેસ પાવર ગ્રીડ માટે પણ થઈ શકે છે.

આ વિશેનું સંશોધન પત્ર હાર્વર્ડ યુનિવર્સિટીના સાઇન્ટિફિક રીપોર્ટ સેક્શનમાં પ્રસિદ્ધ થયું છે. જગતમાં ઘણા બધા સંશોધનો એવા હોય છે, જે આડ પેદાશ રૂપે થતા હોય છે. ને સમય જતા તે મુખ્ય સંશોધન કરતા પણ મોટા સાબિત થયા હોય છે. 5G ટેલિકોમ નેટવર્ક તો બે-એક વર્ષમાં માર્કેટમાં આવી જ જશે, પણ વાયરલેસ પાવર ટ્રાન્સમિશન પણ ચાર-પાંચ વર્ષમાં શરૂ થઈ જશે તો માનવ જીવનમાં અકલ્પનીય પરિવર્તન આવી જશે.

લાંબા અંતરની યાત્રા પર નીકળ્યા હોઈએ અને ક્યાંય ચાર્જિંગ પોઇન્ટ ન મળે તો આપણો મોબાઇલ કોમામાં જતો રહે છે અને આપણે વ્યાકુળ બની જઈએ છીએ. વાયરલેસ પાવરગ્રીડ ઊભી થયા બાદ આવું નહીં થાય. તેના થકી મોબાઇલ અને

તેના જેવા બીજા ઘણા ડિવાઇસીસ ચાર્જ થઈ શકશે. કાર, ઘર, ઓફિસ અને ફેક્ટરીમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા ડિવાઇસીસ ચાર્જ કરવા તેનો ઉપયોગ કરી શકાશે.

નાસા ટેકનિકલ રીપોર્ટ સર્વર પરથી મળતી માહિતી પ્રમાણે દાયકાઓ પહેલા એક સંશોધનમાં એવો દાવો કરવામાં આવેલો કે જો રેડિયો બીમને અતિકેન્દ્રિત કરી દેવામાં આવે તો વાયર વિના વીજળીને એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે પહોંચાડી શકાય છે. આ જ ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ 5G નેટવર્કમાં કરવામાં આવ્યો છે. 5G નેટવર્ક ફોરજી કરતા એક હજાર ગણું વધારે ફાસ્ટ છે. તેને આટલું ફાસ્ટ બનાવવા માટે તેમાં એન્ટેનાની સંખ્યા પણ વધારી દેવામાં આવી છે. 4Gમાં જ્યાં એક કે બે એન્ટેનાથી કામ ચાલી જતું હતું ત્યાં 5Gમાં ૧૨૮થી ૧૦૨૪ જેટલા એન્ટેનાનો ઉપયોગ થશે.

ટેસ્લાની થીઅરીમાં જે મોટી મર્યાદાઓ દેખાડવામાં આવી હતી, તેમાંની એક અત્યારે પણ છે. તે મર્યાદા એટલે 'પાવર વેસ્ટેજ'. આ બાબત સમજવા માટે આપણે ઇન્ટરનેટનું ઉદાહરણ લઈએ. વાયર બ્રોડબેન્ડ અને બાયરલેસ બ્રોડબેન્ડની સ્પીડ વચ્ચે જમીન આસમાનનો ફર્ક હોય છે. વાયરલેસ

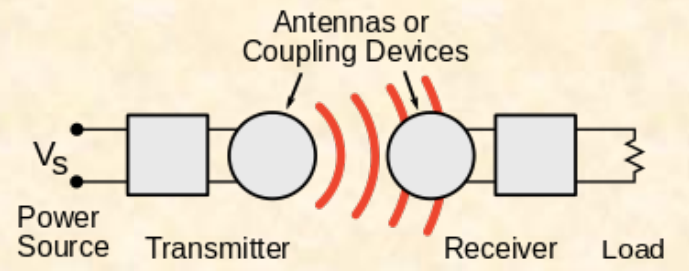
બ્રોડબેન્ડની બે મર્યાદા છે. તે સારી નેટ સ્પીડ આપી શકે છે, પણ એક હદથી વધારે આપી શકતું નથી. બીજું, તેની સ્પીડમાં વધઘટ વધારે થાય છે. એ જ રીતે વાયરલેસ પાવરગ્રીડમાં પાવર વેસ્ટેજનો પ્રશ્ન રહે. એટલે જ આગળ 5G નેટવર્કના બે વર્ષ લખ્યા છે, પણ વાયરલેસ પાવરગ્રીડ માટે ચાર વર્ષ. ચારથી પાંચ વર્ષમાં વિજ્ઞાનીઓ આનો કોઈ તોડ કાઢી લેશે એવી બેશક આશા છે.

સ્ટેડિયમ, જાહેરસભા અને કોન્સર્ટમાં એક કોમન પ્રોબ્લેમ આપણે અનુભવ્યો છે - ફોન ન લાગવાનો. તેનું કારણ નાનકડા વિસ્તારમાં લાખો લોકોનું એકત્રિત થઈ જવું. (એટલે કે, લાખો મોબાઇલ ફોનનું એકત્રિત થઈ જવું.) 5Gની કેપેસિટી ફોરજી કરતા એક હજાર ગણી વધારે હોવાથી તેમાં આવો પ્રશ્ન નહીં રહે. તે સંભવ બનાવવા માટે સંખ્યાબંધ એન્ટેના તો ખરા જ સાથોસાથ મિલિમીટર વેવનો પણ ઉપયોગ કરવામાં આવશે. અડધા સ્ક્વોર કિલોમીટરમાં ૧૦ લાખ ફોન એકીસાથે જોડાઈ શકશે.

મીલીમીટર વેવ ઓછા અંતરના ટ્રાન્સમિશનમાં બહુ જ સારું કામ આપે છે. ઇન્ટરનેટ એ જ સ્પીડ પર હોય, પણ બે ગીગા હર્ટઝનું રાઉટર હોય ત્યારે LED ટીવીમાં સ્ક્રીન પર જે કલેરિટી મળે છે,

તેના કરતા અનેક ગણી વધારે ક્લિઅરિટી પાંચ ગીગા હર્ટઝના રાઉટરમાં મળે છે. હજી કલ્પના કરો ૩૦ ગીગાહર્ટઝનું રાઉટર હોય તો? માઇક્રોવેવની મર્યાદા એ છે કે તે શોર્ટ ડિસ્ટન્સ સુધી જ ટ્રાન્સમિટ કરી શકે. તેને લોન્ગ ડિસ્ટન્સ સુધી પહોંચાડી શકાય એટલા ખાતર એન્ટેનાની સંખ્યા વધારવામાં આવી રહી છે.

5G નેટવર્ક આવી ગયા બાદ ઇન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સ(આઇઓટી)ની બોલબાલા વધી જશે. અને આ ઇન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સમાં જે ડીવાઇસીઝને ચાર્જ કરવાની જરૂર છે તે કામ વાયરલેસ પાવરગ્રીડની મદદથી થઈ શકશે. વિજ્ઞાનીઓ અત્યાર સુધીના પ્રયોગોમાં બે મીટર સુધી વાયરલેસ ચાર્જિંગ કરી શક્યા છે. નજીકના ભવિષ્યમાં તેઓ ૬ માઇક્રોવોટ પાવરને ૧૮૦ મીટર આઘે સુધી પહોંચાડી શકશે તેવો આશાવાદ સેવી રહ્યા છે. એક માઇક્રોવોટ એટલે એક વોટનો ૧૦ લાખમો ભાગ. છ માઇક્રોવોટથી આપણો પંખો કે એ.સી. ન ચાલે, પણ ઇન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સમાં વપરાતા સેન્સર્સ કે એલાર્મ અને તેના જેવા બીજા ઓછા પાવરથી ચાલતા સાધનો જરૂર ચાલે. છ માઇક્રોવોટ પાવરથી આપણો મોબાઇલ પણ ચાર્જ ન થાય, કિન્તુ આટલું થઈ રહ્યું હોય તો આવનારા વર્ષોમાં તેનોય તોડ નક્કી થવાનો જ.



5G નેટવર્કથી કેન્સર થાય છે એવી વાતને તો વિજ્ઞાનીઓ ફગાવી ચૂક્યા છે, પણ તેનો અર્થ એવ નથી કે તે સંપૂર્ણપણે સલામત છે. યુએસ ફેડરલ કોમ્યુનિકેશન કમિશને ચેતવણી આપી છે કે સલામતી માટે 5G ટાવરથી કમસેકમ ૧૬ મીટર અંતર જાળવવું જોઈએ. આ ટેકનોલોજી હાલ તેની બાલ્યાવસ્થામાં છે. ભવિષ્યમાં તે વધારે સલામત અને સક્ષમ બનશે. 'ચાર્લી એન્ડ ચોકલેટ ફેક્ટરી' ફિલ્મમાં કલ્પના કરવામાં આવે છે કે ટીવીમાં ઇમેજને બદલે રિયલ વસ્તુઓ બ્રોડકાસ્ટ થાય. એક સમયે કપોળકલ્પના લાગતી વાતો સેંકડો, હજારો વર્ષ પછી હકીકત બનીને સામે આવતી હોય છે. આ બ્રહ્માંડને અસંભવ શબ્દનો અર્થ ખબર જ નથી.

ભૂતકાળમાં રાજા-મહારાજા જે સુવિધાઓ નહોતા ભોગવતા તે આજના સામાન્ય લોકો એટલે કે આપણે ભોગવી રહ્યા છીએ. આવનારા વર્ષોમાં જીવન હજુ આના કરતા પણ વધારે સરળ અને સુવિધા ભર્યું બનવાનું છે. અને એક આપણે છીએ કે ખુશ નથી.



કશ્યપ જોષી

થોડા સમય પહેલા એવી ખબર જાહેર થઈ હતી કે ફેસબુકનાં CEO માર્ક ઝકરબર્ગએ એવી ઘોષણા કરી કે ફેસબુક હવે મેટા અથવા મેટા પ્લેટફોર્મથી ઓળખાશે અને એ સમય પછીથી જ અમુક શબ્દો જેવા કે AR, VR અને MR લોકોને વારંવાર સાંભળવા મળે છે. આ બધી ટેકનોલોજી વર્તમાન વિશ્વને એક નવી દિશા પર દોરવી રહી છે. આ ટેકનોલોજીની સહાયથી તેનો ઉપભોગ કરનાર આસાનીથી વાસ્તવિક દુનિયામાં રહીને આભાસી દુનિયામાં જઈ શકે છે! આ બધી વાત અત્યારે થોડી જટિલ લાગે પરંતુ આ જટિલતા ખૂબ જ કામ લાગે તેવી છે.

Augmented Reality , Virtual Reality & Mixed Reality



TechDaily

આભાસી દુનિયાની સફર

સામાન્ય રીતે આ ટેકનોલોજી આભાસી દુનિયાનો અનુભવ કરવાના દ્વાર ખોલે છે. જેના થકી મનુષ્ય કોઈ એક જગ્યાએ સ્થિત રહી અને વિભિન્ન જગ્યાઓના અનુભવ પ્રાપ્ત કરી શકે છે. ઉદાહરણ તરીકે YouTubeમાં જ્યારે વીડિયો જોઈએ ત્યારે એક 'Watch in VR' નામનો વિકલ્પ આવે છે. જેના દ્વારા જો આપણી પાસે 'VR headset' હોય તો જે વીડિયો આપણે નીહાળીએ તેનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરી શકીએ છીએ. કોઈ પણ પ્રાકૃતિક દ્રશ્યનો ઘરે બેઠા વાસ્તવિક રીતે તે દ્રશ્યની અંદર હોઈએ એવો અનુભવ કરવા મળે છે. આ બધી વસ્તુ ખૂબ ચોંકાવનારી લાગે છે અને તેની પાછળનું વિજ્ઞાન તો તેનાથી પણ વધારે આશ્ચર્ય પમાડે તેવું છે.

પ્રથમ સમયમાં જોતા એવું લાગે કે આ વસ્તુનો ઉપયોગ ફક્ત મનોરંજન માટે જ કરવામાં આવે છે અને આ વાત પર કોઈ સંદેહ નથી. હાલના સમયમાં મનોરંજન જીવનનો એક અગત્યનો ભાગ છે અને તેમાં વૈજ્ઞાનિક શોધની મદદથી સમયસર ઉન્નતિ આવી છે. પરંતુ આ ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ

ભવિષ્યમાં વૈજ્ઞાનિક શોધ અથવા શૈક્ષણિક કાર્ય માટે થઈ શકે છે. 'મેટાવર્સ' આ નવી ક્રાંતિમાનું જ એક છે અને તેને 'Simulated Digital Environment' કે જે AR, VR અને MR જેવી વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરે છે તેના દ્વારા વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે. હવે આ AR, VR અને MR શું છે તે જાણીએ. આ ત્રણ વસ્તુ વાસ્તવિક દુનિયા સાથે આભાસી દુનિયાને જોડે છે, જે હાલના સમયમાં માહિતીનું આદાન-પ્રદાન કરવામાં તેમજ મનોરંજનમાં ખૂબ જ ઉપયોગી છે.

1. AR - ઓગમેન્ટેડ રિયાલિટી
2. VR - વર્ચ્યુઅલ રિયાલિટી
3. MR - મિક્સ રિયાલિટી

• **VR(Virtual Reality):**

સામાન્ય રીતે વર્ચ્યુઅલ રિયાલિટી કમ્પ્યુટર

કે કોઈ સ્માર્ટ ડિવાઇસ દ્વારા ઉત્પન્ન કરવામાં આવતું એક આભાસી વાતાવરણ છે, જે વાસ્તવિક હોવાનો ભાસ કરાવે છે. આ ટેકનોલોજીનો અનુભવ કરવા માટે VR headsetની આવશ્યકતા હોય છે. VR headsetની સાથે મનપસંદ ચલચિત્ર વાસ્તવિકતામાં તે ચિત્રની અંદર પહોંચીને જોતા હોઈએ એવો ભાસ થાય છે. બીજા અર્થમાં, VR headset દ્વારા દ્રશ્ય થતું ચિત્ર એકદમ વાસ્તવિક હોય તેવો ભાસ થાય છે પરંતુ તે આભાસી છે અને આપણા સ્માર્ટ ડિવાઇસ દ્વારા તેને headsetમાં પ્રદર્શિત કરવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે જે ઓરીજનલ વીડિયો હોય તેના પર પ્રક્રિયા કરી અને તે બંને આંખને સ્વતંત્ર રીતે દેખાય તેવો બનાવવામાં આવે છે.





બંને આંખને સ્વતંત્ર રીતે દેખાતું ચિત્ર એક જ પ્રકારનું નથી હોતું, તેને 'Parallel Video Processing' કરવામાં આવે છે, જેનાથી તે વાસ્તવિક હોવાનો અનુભવ થતો રહે. મોટાભાગના ચલચિત્રમાં આપણે જેમ આપણું મસ્તિષ્ક કોઈ દિશામાં ફેરવીએ તેમ તે જગ્યાના દ્રશ્યો દેખાવા લાગે છે અને તેનાથી આપણને એવો ભાસ થાય છે કે આપણે તે ચલચિત્ર જે જગ્યાએથી લેવામાં આવ્યું છે, ત્યાં જ ઉપસ્થિત છીએ. આ રચના કરવા પાછળ મૂળભૂત રીતે બે વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.



જેમાં 3D કેમેરા અને ગાયરોસ્કોપનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. 3D કેમેરા દ્વારા

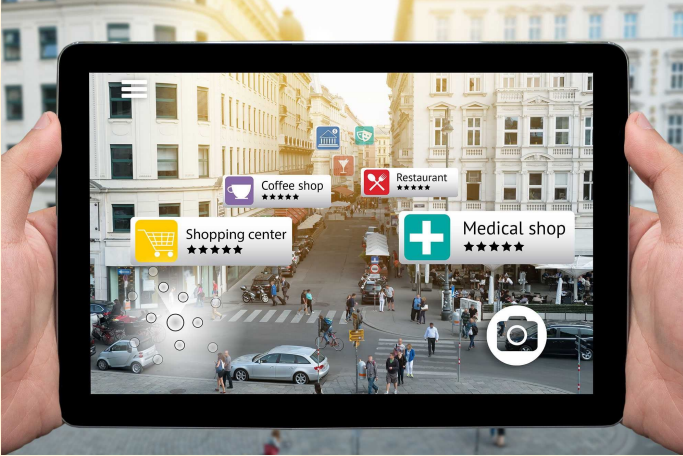
જે તે સ્થળનું 3Dમાં ચલચિત્ર કેદ કરી શકાય છે અને તેને VR headset પર ચલાવવામાં આવે છે.

ઉપરના ચિત્રમાં 3D કેમેરા દર્શાવ્યો છે જેમાં એક થી વધારે કેમેરા સેન્સરનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. વિવિધ કેમેરામાં આ સેન્સર્સની સંખ્યા ભિન્ન-ભિન્ન હોય છે જે કેમેરા મહત્તમ કેટલા ખૂણા સુધીનું દ્રશ્ય કેદ કરી શકે છે તેના પર આધાર રાખે છે. કેમેરા દ્વારા સ્વતંત્ર રીતે લેવામાં આવેલા ચિત્રોને એકત્ર કરીને એક 3D ચલચિત્ર બનાવવામાં આવે છે અને આપણે તે ચિત્ર જ્યાંથી લેવાયું છે તેવો અનુભવ આપવા માટે VRનો ઉપયોગ થાય છે. સાથે સાથે ગાયરોસ્કોપનો ઉપયોગ આપણા મસ્તિષ્કના નમન પ્રમાણે દ્રશ્યને પ્રકાશિત કરવા માટે થાય છે. જેથી આપણે કુદરતી રીતે જોતા હોઈએ તેવો અનુભવ આવે છે. ગાયરોસ્કોપ એક ઇલેક્ટ્રોનિક ચિપ હોય છે જેને સ્માર્ટ ડિવાઇસ અથવા VR headset માં સ્થિત કરવામાં આવે છે જે VR headset નું વિવિધ ખૂણે નમનનું માં આપે છે.



- **AR(Augmented Reality):**

સંવર્ધિત વાસ્તવિકતાનો મતલબ જે વાસ્તવિકતા અસ્તિત્વ ધરાવે છે તેના પર પ્રોસેસિંગ કરી અને તેને મનોરંજન માટે અથવા માહિતીનો પ્રચાર-પ્રસાર માટે ઉપયોગ કરવો સામાન્ય રીતે આપણે જોયું છે કે VRની મદદથી આપણે એકદમ નવી આભાસી દુનિયામાં જાય શકીએ છીએ. જ્યારે, ARની મદદથી આપણે વાસ્તવિક દુનિયાની સાથે સંવર્ધિત વસ્તુઓ જોડી શકીએ છીએ, જે કોઈ સ્માર્ટ ફોન અથવા સ્ક્રીનની મદદ થી પ્રદર્શિત થઈ શકે છે.



પ્રસ્તુત ચિત્ર પરથી જોઈ શકાય છે કે વાસ્તવિક સ્થળને ઓળખીને તેને સ્ક્રીન અથવા અડવાન્સડ હેડસેટ દ્વારા અને ARનો ઉપયોગ કરી અને કઈ-કઈ વસ્તુઓ ક્યાં આવી છે, તે સરળતાથી દર્શાવી શકાય છે. આ પ્રક્રિયા સામાન્ય રીતે ખૂબ ઊંચા સ્તરની ઇમેજ પ્રોસેસિંગ અને AI (આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ)નો ઉપયોગ કરે છે. તે મહદ અંશે ભારે કોમ્પ્યુટેશન પાવરનો

ઉપયોગ કરે છે. ARનો ઉપયોગ હાલના સમયમાં Storytellingમાં પણ કરવામાં આવે છે જ્યાં આપણે કોઈ સ્થળના ફોટો પરથી તેની સાથે જોડાયેલી કથા સાંભળી શકીએ છીએ. ઇન્સ્ટાગ્રામ અને સ્નેપચેટ પાર આવતા ફિલ્ટર પણ ARનો ઉપયોગ કરે છે.

- **MR(Mixed Reality):**

MR એ સામાન્ય રીતે AR અને VR બંને ટેકનોલોજીનો સંગમ છે. જ્યાં આપણે વાસ્તવિક દુનિયા સાથે કોઈ ફેરફાર ન કરી તેનો આભાસી રીતે ફેરફાર કરી અને અંતમાં મળવાવાળા પરિણામને જાણી શકાય છે અથવા તેને જાણવાનો પ્રયાસ કરી શકાય છે. ઉદાહરણ તરીકે ઘરમાં ફર્નિચર પસંદ કરતા સમયે વિવિધ પ્રકારની ડિઝાઇનવાળું ફર્નિચર આભાસી રીતે જે તે જગ્યાએ મૂકી અને કેવું લાગશે તેનું પરિણામ જાણી શકાય છે. તેવી જ રીતે અસંખ્ય જગ્યાએ આ પ્રકારની ટેકનોલોજી ઉપયોગમાં આવી શકે છે. આ માટે વિવિધ પ્રકારના 'Touch Sensors'નો ઉપયોગ સ્પર્શને પારખવા માટે, 'Precision Sensors'નો ઉપયોગ કઈ જગ્યાએ છીએ તેનું માન મેળવવા અને 'Strain Gauge'નો ઉપયોગ આપણા હાથની આંગળીને વાળીએ ત્યારે તેની ચાલને રેકોર્ડ કરવા માટે થાય છે. આવા ઘણા બધા ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરીને આપણે ખૂબ જ કાર્યક્ષમ રીતે

આભાસી વસ્તુઓને નિયંત્રણમાં લઇ અને અર્થપૂર્ણ પરિણામ મેળવી શકીએ છીએ.

હાલના સમયમાં જ તુર્કીના ખેડૂતો દૂધના વધારે ઉત્પાદન માટે ગાયને VR headset પહેરાવી અને તેને સતત રીતે

હરિયાળી જગ્યાએ હોય તેવો અનુભવ કરાવે છે જેના થકી દૂધનું ઉત્પાદન વધ્યું છે. આવી જ રીતે આ બધી વસ્તુઓનો ઉપયોગ જો ઉચિત જગ્યાએ કરવામાં આવે તો તે ખૂબ જ લાભકારી છે.



MRનું એક ઉદાહરણ



ગાયની આંખે VR headset



લેખ/વાર્તા/માઈક્રોફિક્શન/કવિતા મોકલવા માટે

(૧) માત્ર શ્રુતિ ગુજરાતી ફોન્ટમાં 'Word File Format'માં ટાઈપ કરી ભાષા અને જોડણીની ભૂલો ચકાસી રચના મોકલવી. ભાષાશુદ્ધિ અને જોડણીમાં જો વધુ ભૂલો હશે તો કૃતિ સ્વીકારવામાં આવશે નહિ, જેની નોંધ લેવી. ગુજરાતી લખાણના બધા નિયમો પળાય એ સૌથી પાયાની જરૂરિયાત છે.

(૨) કોઈ પણ ઓનલાઈન કે ઓફલાઈન પ્લેટફોર્મ પર અપ્રકાશિત હોય, એવી જ કૃતિ મોકલવી. કૃતિ સ્વરચિત અને મૌલિક હોવી જોઈએ.

(૩) કૃતિમાં મોટેભાગે ગુજરાતી જ ટાઈપ કર્યું હોય એ જરૂરી છે. અમુક શબ્દો અંગ્રેજી, હિન્દી અથવા સંસ્કૃત ભાષામાં ટાઈપ કરેલા ચાલશે. પણ એ શક્ય હોય ત્યાં સુધી ઓછા રાખવા. જેથી સમરસતા સચવાઈ રહે.

(૪) કૃતિ માત્ર મેઇલ દ્વારા જ સ્વીકારવામાં આવે છે. અમારું મેઇલ-એડ્રેસ આ મુજબ છે: pankhmagazine@gmail.com

(૫) કૃતિ મેઇલ કર્યા પછી જો સિલેક્ટ થશે તો મેઇલ દ્વારા જ જાણ કરવામાં આવશે. અન્ય માધ્યમોમાં એ વિશે પૃચ્છા કરવી નહીં.

(૬) 'પંખ' બિન-વ્યવસાયિક મેગેઝીન હોવાથી અમારા તરફથી કોઈ પણ પ્રકારનો પુરસ્કાર આપવામાં આવતો નથી.

(૭) તમે મોકલેલી કૃતિ-સ્વીકારનો અંતિમ નિર્ણય 'પંખ'ની ટીમનો રહેશે.

(૮) કૃતિનો સ્વીકાર થાય તો તમને મેઇલ મળી જશે. જો એ માટે વિલંબ થાય ને તમે અન્ય માધ્યમોમાં આપો, તો પણ વાંધો નહિ. એ માટે તમારે અમને જાણ કરવી જરૂરી નથી. કારણ કે જ્યારે પણ અમે નક્કી કરીશું કે હવે આ કૃતિ અમારે મુકવી છે, તો એ પહેલા અમે મેઇલ કરીશું જ. આપનો જવાબ નહિ આવે ત્યાં સુધી નહિ મૂકીએ.

(૯) સામાન્યતઃ એવો નિયમ હોય છે કે કૃતિ એક કરતાં વધુ જગ્યાએ મોકલો, તો જ્યાંથી વહેલો જવાબ આવે, એ સિવાયની જગ્યાએ સર્જકે જ સામેથી જાણ કરવાની હોય છે. પણ અમે એ કામ સર્જક માટે આસાન બનાવ્યું છે. અમે પૂછીએ અને જો તમારી કૃતિ બીજે ના સ્વીકારાતી હોય તો અમે પછી સ્વીકારીએ છીએ.



પંખ e-magazine

સ્વકેન્દ્રીથી સમકેન્દ્રી વિશ્વ તરફની ઉડાન



આપને 'પંખ'નો આ અંક કેવો લાગ્યો ?
આપના પ્રતિભાવો WhatsApp દ્વારા આપવા માટે અહીં ક્લિક કરો.

<https://wa.me/916355953355>



ટીમ 'પંખ'

યાજ્ઞિક વઘાસિયા

કેયુર દુધાત

અનંત ગોહિલ

વિરલ જોશી

હોઝેફા અગવાન

ધુવિલ ચોડવડીયા

"તમે ડુંગર કેમ ચઢ્યા?" "હું ડુંગર ચઢ્યો, કેમ કે ત્યાં ડુંગર હતો." - આવી એક જૂની કહેવત છે, જે સાવ ખોટી છે. તમે ડુંગર ચઢ્યા, કેમ કે તમે ત્યાં હતા. તમારે જાણવું હતું કે ઉપર શું છે, પેલે પાર શું છે તથા તમે ચઢી શકો છો કે નહીં! ખરું ને?

- લેરી એલિસન ('ઓરેકલ'ના સ્થાપક અને સી.ઈ.ઓ.)

આ અંકમાં સહભાગી કલમો

ઝવેરચંદ મેઘાણી

રાજુલ ભાનુશાલી

તેજલ શાહ

ડૉ. રંજન જોષી

બંસરી જોષી

અર્ચિતા દીપક પંડ્યા

પ્રશાંત શુક્લ

વર્ધન શાહ

કશ્યપ જોષી

ફોટોગ્રાફી

જયદીપ ખોલવાડીયા (ફન્ટ કવર)

https://instagram.com/jd_kholvadiya?utm_medium=copy_link

રાહિલ પટેલ (બેક કવર)

https://instagram.com/rahil.patell?utm_medium=copy_link

